

ХАҢЫАТ
1937 СЫЛТАН
ТАХСАР

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН НҮРБА УЛУУҢУН ХАҢЫАТА

НҮРБА

ОГНИ-НЮРБЫ

ТЭРИЙЭЭЧЧИЛЭР: СР Правительствога, Нурба улууһун «Нурба» («Огни Нюрбы») хаһыат редакцията» автономнай тэрилтэ

– Редактор колонката –

“Үтүө санаа хаһыата” акция биллэрилиннэ

Үтүө күнүнэн, күндү ааҕааччыларбыт!

Саас кэлэн, күн уһаан кэли-бары элбээн, дьон уһун ууттан уһуктубукка дылы буолла. Биһиги ааҕааччыларбыт эмиэ биллэ сэргэхсийэн, сурук киһирээ элбээт. Ол биһигини үрдэр эрэ, салгы даҕаны ааҕааччыларбыт, суртааччыларбыт элбичи туралларын туһугар күннэтэ үлэлибит.

Интернеты үчүгэйдик сатаан туттубат, биһиги аҕам саастаах дьоммут биһисийлэригэр сыл анарыгар хаһыакка сурутуу 700 солк. сыаната даҕаны охсуулаабын наар этэлэр. Хас биһирдичи хаһыаты ааҕан улааппыт киһиэхэ улуу хаһыата күүтүлээх буоларын билэн туран, **Ыам ыйын 3-16 күннэригэр “Үтүө санаа хаһыата”** акцияны биллэрэбит.

Бу күннэргэ ким баҕалаах - тэрилтэлэр, түмсүүлэр, биһирдичилэн дьон:

Тыыл, үлэ бэтэрээннэригэр
Сэри кэммин оболоругар
Аҕам саастаах дьонго

Почтаҕа тийиэн эбэтэр онлайн улуу хаһыатыгар суруттаран бэлэх уунуоххутун сөп. Сойбот сонуннаах, кэрэхсэбиллээх кэспээннэрдээх “Нурба - Огни Нюрбы” хаһыат кэтэһиллээх күндү бэлэх буолар.

Табыгастаах буоллун дьин Онлайн сурутуу эмиэ баар: <https://podpiska.pochta.ru/press/ПИ988>

Сыл анарыгар - 705 солк.
Электроннай хаһыат - 420 солк.
Электроннай хаһыаты үксүн дойдуларьттан көһөн барбыт дьон суруттарар. Хаһыат тийиэрэ күчүмэ-бүйдээх буолан табыгастаах.

Онон, бу акцияны мүчү туппакка, ыаллыгы даҕаны олорор аҕам саастаах дьонго бэлэх оҕоруоххутун сөп.

Лена ПЕТРОВА.

– Фонд поддержки СВО –

С начала года поступило 2 739 056 руб.

По состоянию на 2 мая в районный фонд поддержки мобилизованных граждан и их семей с начала года поступило 2739056 руб.

В т.ч. на прошлой неделе, с 25 апреля дополнительно внесли: Жарханская СОШ - 7000 руб., Кюндядинская СОШ - 28000 руб., ЦРР “Чуораанчык” - 16300 руб., детсад “Северяночка” - 5700 руб., Аканинская СОШ - 103434 руб., детсад “Родничок” - 15000 руб., Мальжагарская СОШ - 70239 руб., Мархинская СОШ - 88266 руб., Сютюнская СОШ - 96971 руб., Антоновская СОШ - 77500 руб., Хорулинская СОШ - 66091 руб., Нюрбинская НОШ №3 - 75286 руб., Дикимдинская общеобразовательная школа - 23700 руб.

Всего с момента создания районного фонда СВО было перечислено 5849486 руб. Из них израсходовано 3682482 руб., в т.ч. на приобретение пикапа, квадрокоптеров, радиостанций, тепловизионных прицелов, аккумуляторов и другого аксессуара и снаряжения участникам СВО из Нюрбинского района, материальной помощи семьям участников, волонтерам.

Остаток средств фонда на 2 мая составляет 2167004 руб.

Геннадий АНТОНОВ.

Олобу-дьаһаҕы хааччыыы

Сааскы халаан уутун аһардыынан сибээстээн, үрдэтиллибит бөлэмни булуу эрсиимэ биллэриллэн турар. Нурба к. ууну аһардыы үлэтэ барар. Билгэлээһин быһытынан Бүлүү өрүс мууһа 13-19.05.23 с. ааһыахтааҕа күүтүллэр. Сааскы халаан уутун аһардыыга улуустаагы хамыһынай мунньаҕа ытылынна. 2 сиринэн - Марха өрүскэ Дьаархан муостатыгар уонна Бүлүү өрүскэ Сата арытыгар муус харыта тахсаан сөп. 3 нэһилиэнньэлээх пуунга кутталлаах буолуон сөп - Малдыбарга, Дьаарханга уонна Нурба к.

Муус барар кэмигэр Маалыкай-Нурба хайысхатынан бөртөлүөт 2 сырыта оҕоһулуоҕа. 02.05.23 с. салгын уйуктаах суудуна Маалыкайга боруобалыыр сырытын онгорор, онтон салгыны график быһытынан сылдыаҕа. 02.05.23 с. Күндээдэ аннынан өрүһү туоратыыга чааһынай киһи салгын уйуктаах суудуната үлэлибэ.

27.04.23 с. 112 линиянан оҕоттон Марха өрүскэ киһи ууга түстэ дьин сымыйа иһитиннэри кирибит. Манньк курдук сымыйа иһитиннэри чаастагыт кириэр буолла.

Быйыл СӨ Суол фондатыттан улууска ханньк үлэ барыахтааҕа барыллаан билиннэ. Чуукаар-Быһыттаах, Быһыттаах-Маалыкай суоллар өрөмүөннэниэхтэрэ. Итини таһынан өрөспүүбүлүкэбэ пилотнай бырайыак быһытынан федеральной суол таһыгар сытар нэһиликтэр улуусаларын аспааллааһын үлэтэ Нурбачааҥна, Дьикимдээбэ уонна Антоновкаҕа ытыллыаҕа, ангара улуустан, ангара суол фондатыттан үбүлэнэр.

Нэдиэлэ сонуннара

Тэрээһиннэр

Үлэ уонна Маай бырааһынньыгар улуус үрдүнэн элбэх субьотунньуктар ытылыннылар. Тэрилтэлэр үлэһиттэрэ уонна дьиэлэр олохтоохторо бырааһынньыгы көхтөөх үлэнэн көрүстүлэр. Кировтааҕы чох разреза субьотунньукка хомуллубут 400 м³ бөҕү таһаарда.

Нурбаҕа СӨ норуоттарын IX Спортивной оонньууларын былаана министриэристибэлэр уонна Бырабытталыстыба сөбүлэһиннэриитин этэнгэ аһан, СӨ Ил Дарханын илии баттаһыныгар кирирд. Оонньууларга бөлэмнэни чэрчитинэн 7,6 млрд. солк. кэригэ суумалаах үлэ барыахтааҕа былааннанар.

Улуу Кыайыы 78 сылын туолуутугар анаммыт тэрээһиннэр - оскуолаларга кылаас чаастара, музейнай уроуктар, араадыһыанан биэриилэр уо.д.а. ытылла тураллар.

08.05.23 с. “Георгиевская лиэнтэ” аахсыя саҕаланар. 14 ч. - Кыайыы былаабын өрө көтөҕүү; 15 ч. - тыйаатырга “Кыайыы салаата” испэктээк.

09.05.23 с. - 10 ч. Сэбиэскэй Сойуус Геройдара Н.Н.Чусовской уонна Н.П.Кудряшов бюстарыгар гирлянда уруутта; 11 ч. - Кыайыы болуоссатыгар бырааһынньыктаагы тэрээһиннэр саҕаланылар; 14 ч. - чэпчэки

Ытыктабыллаах Нурба улууһун олохтоохторо уонна ыалдьыттары! Күндү биир дойдулаахтарбыт!

“Нурба улууһа” муниципальной оройуон дьаһалтатын уонна улуус Сүбэтин аатыттан эһигини Аҕа дойду Улуу сэриитигэр Улуу Кыайыы 78 сыла туоларынан ие сүрэхпиттэн, итиитик-истинник эбэрдэлибит!

1945 с. ыам ыйын 9 к. историяҕа аан дойдуну фашизмтан көмүскээбит норуот Өрөгөйүн күнүн быһытынан кирибит. Геройдар көлүнэлэрэ кэнники көлүнэлэрэ инники олохторун көңүллүк тутар кыагы биэрбит.

Дойдубутугар бүтүннүүтүгэр курдук, Нурба оройуонугар сэрии издэнэ таарыйбатах дьыэ кэрэ-из суоҕа. Нурба оройуонуттан 2697 киһи кыттан Ийэ дойдуларын саа-саадах тутан туруулаһыттар. 1152 буйун сэрии хонууларыгар геройдуу охтубуттара. Биир дойдулаахтарбыт, Сэбиэскэй Сойуус Геройдара майор Николай Чусовской уонна Николай Кудряшов, дивизия командирын солбуйааччы полковник Гурий Наумов, снайпер, рота комсора Софрон Бушков, хорсун бартыһаан Семен Сьюльскай, Рейхстаг эркинигэр сахатын норуотун аатыттан илии баттаан хаалларбыт связист Феодосий Донской уо.д.а. ааттарынан кизн туттабыт. Хаалбыттар тыылыга дьүккүрдээх үлэлэринэн Улуу Кыайыыны уһансыбыттар.

Биһиги Аҕа дойду Улуу сэриитин туһунан кырдыгы харыстыыр, бэтэрээннэр хорсун быһыыларын ытыктыырга оболорбутун уонна сизинэрбитин итэр, Аҕа дойдуга куттал суох буолуутун кө-

мүскүүр - ытык иэспит. Кэм-кэрдии аһан ыраатан истэбин аайы, Улуу Кыайыы суолтата биһиэхэ өссө үрдээн-улаатан иһэр. Аан дойдуга анардастыы баһылыырга суудайар АХШ уонна кинилэр сателлиттара тастан салыйар Украина нацистскэй эрсиимин утары Анал байыаннай эспэрэссийэҕэ кыттыылаахтара эһэлэрин-хос эһэлэрин дьыалаларын салгыыллар. Кыайыы син-биир биһиэнэ буолуо дьин эрэнэбит.

Бүгүн биһигини кытта Улуу Кыайыы 78 сылын 95 тыыл бэтэрээнэ, сэрии бэтэрээнин 9 оҕдообото уонна сэрии сылларын 409 оҕолоро көрсөллөр. Бэтэрээннэрибитигэр үйэлэрэ өлбөөдүйөт хорсун быһыыларын, килбиэннээх үлэлэрин иһин сиргээ тийэ сугуруйэбит, махтал-эбэрдэ истин тылларын аныбыт.

Ытыктабыллаах бэтэрээннэр! Чугас дьонгутун, дьыэ кэрэгэнитин үөрдэ-көтүтэ, кинилэр сылаас тапталларыгар бизгээн өссө да уһунук олороргутугар, үтүө доруобуйаны баҕарабыт. Бу сырдык Кыайыы бырааһынньыгар тийиэн кэлбэтэх бары дьоммут ааттара мэлдьи биһиги өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр тыыннаах сылдыахтара.

Барыгытыгар долуу-соргун, туюх-баар бары үчүгэйи, сырдыгы, үйэлээби, кэскиллээби баҕарабыт!

А.М.ИННОКЕНТЬЕВ,
“Нурба улууһа” МО баһылыга,
С.И.ЕВСЕЕВ,
улуус Сүбэтин бэрэссэдээтэлэ.

Ытыктабыллаах Нурба оройуонун Ытык саастаах сэри-тыыл бэтэрээннэрэ, сэрии сылын оҕолоро!

Эһигини Ытык Сүбэ, бэтэрээннэр сэбиэттэрин ааттарыттан Улуу Кыайыы 78 сылынан итиитик-истинник эбэрдэлибит!

Эһиги сэрии ыарахан кэмнэрин, араас ыарахаттарын оҕо сааскытыттан үлэлээн билбит, тулуйбут дьон буолуот. Сэрии кэнниттэн сана олобу тутарга 5-тии сыллаах Пятилеткалар былааннарын толорорго эрчимнээхтик ылсан үлэлээн-хамсаан сэмэй кылааккытын киллэрсибиккитин кизн туттан кэспит, кэнэбэски ыччакка холобур оностообут! Сэбиэскэй тутулга общество олоҕор, норуот хаһаайыстыбата, судаарыстыбата сайдарын-

кыайарын туһугар бэйэбит харыстаммакка наада буолабына олоххутун толук уураһ үлэ охсуһуу Геройдара буолабыт.

Кэлэн иһэр Улуу Кыайыы өрөгөйдөөх күнүнэн эбэрдэлээн туран оболорго, ыччакка өй-санаа, тулуур, дьулуур күүһэ буолан араначчылыы, инники кэскиллэрин түстэһэ, сырдык аартыктарын арыһса олорун, этэнгэ буолун, дьыэ кэрэгэттигэр толору долуу, бары үтүөнү, табыллыыны баҕаран алҕа-тахпыт буоллун.

Ытык Сүбэ, бэтэрээннэр Сэбиэттэрэ.

Күндү Нурбам дьоно!

Бу сааскы манҕайы сылаас күннэргэ барыгытын Ыам ыйын өрөгөйдөөх күннэринэн - Үлэ, Дьол, Эйэ уонна Улуу Кыайыы 78-с сылынан - итиитик-истинник эбэрдэлибит!

Бу күннэр туоһулууллар дьон аймах олоххо, дойду үрдүнэн өрүүтүн ыраас халлаан, ил-эйэ баар буоларыгар дьулуһуутун.

Улуу Кыайыы бырааһынньыга, бу Россия үрдүнэн эрэ буолбакка, аан дойду таһымыгар сүдү оруулаах историческай бырааһынньык буолар. Күн-түүн

сэрии тыыннаах туоһулаа аҕыйаан иһэлэр. Ол иһин билинни кэм сүрүн ирдэбиллэн буолар - үүнэр кэнэбэски ыччакка, биһиги иннинээҕи көлөнө дьоройдуу быһыыларын, олохторун кэрэйбэккэ Ийэ Дойдуларын көмүскээбиттэрин, фашизм хайдахтаах курдук кырыктаабын быһаарар сурук турара. Баҕарам этэ дьоллоох олобу, кытаанах доруобуйаны, үлэбитигэр ситиһилэри!

СӨ Ил Түмэнэ судаарыстыбаннай тутулга уонна олохтоох сайыһыныга сис кэмтиитэ бэрэссэдээтэлэ В.М.ПРОКОПЬЕВ.

Барыта 86 административнай боротокуол толорулунна, ол иһигэр ГАИ отделынан - 73. Правата суох 4 суоппар, 2 итирик туруктаах суоппар тутулуннар, ыстараптыыр стоянкаҕа 6 массыына туруорулунна.

Тыа хаһаайыстыбата

Ыам ыйын 4 к. туругунан улууска от саппааһа - 4 тыһ. т. ынах - 2190 (42,9%-на) уонна 352 биз төрөөтө. Бу ааспыт сыллаабыны кытта тэнгэһэттэ арыуһ аҕыйах. Сыл санатытан 284 т үтт тутулунна, соҕотупка 3 тэрилтэтэ үлэни олороллор.

Култуура эйгэтэ

Ааспыт нэдиэлэҕэ уонна бэнидэһинньиккэ нэһиликтэринэн уонна Нурба к. элбэх тэрээһиннэр ытылыннылар. Ол иһигэр субьотунньуктар, кэнсиэртэр. 29.04.23 с. Аан дойдутаагы үнкүү күнүгэр анналаах Антоновкаҕа “Түһүлгэ түсчүттэр” улуустаагы үнкүү күрээбэ, “Кыталык” КД-гар үнкүү кэлэктииптэрин бырааһынньыктаагы кэнсиэртэ, 01.05.23 с. Маарга “Дьонкүдэ кыталыктара” ансамбыл отчоттуур кэнсиэртэ, Нурба к. драмтеатр артыыстарын Үлэ уонна Маай бырааһынньыгар анналаах кэнсиэртэ, “Кыталык” КД-гар М.И.Федоров-Ырыа Максим 55 сааһыгар, айар үлэтин 35 сылыгар уонна бастагы ырыаньыгын хомурунньуга тахсытыгар анаммыт кэнсиэртэ буоллулар. Култуура үлэһиттэрэ Нурба к. бырааһынньык күн СВО-ҕа көмө иис сыаҕар кэлэн көмөлөстүлэр.

Улуус дьаһалтатын пресс-сулууспата.

– Ньурба патриоттара –

Байыаннай эперээссийэ КЫТТЫЛААҔЫН КЫТТА АҤАҔАС КЭПСЭТИИ

Хас биридди киһи төрөөбүт дойдутун, кэрэ-нарын айылҕатын, чугас дьонун туохтааҕар да ордороро, сүрээр чугастык тутара саарбаҕа суох. Күөх ыраас халлаан, чаҕылхай күн, чыгычаах ырыата, иллээх дьыэ кэргэн... Бу киһи барыта баҕарар баҕа санаата, инникигэ эрэл!

Ким даҕаны маннькы чуумпу эйэлээх кэмнэ, сайдыылаах үйүбэ саа-саада тутан эдэр уолаттарбыт анал байыаннай эперээссийэҕэ ынгырыллан Украинаҕа сэриилэһэ барыахтара диэн түһээн да баттаппат этэ.

Сэри - уоттаах-алдыархайдаах, өлүүлээх-сүтүүлээх буоларын биһиги, оскуола оҕолоро эмиэ историяттан билэбит. Бу аныгы сэриигэ Саха сириттэн ким эрэ баҕа өттүнэн тылланан, ким эрэ эбиэскэ тутан ынгырыллан уопсайа элбэх хорсун-хоодут Саха чулуу уолаттара Ийэ дойдутарын туһугар туруммуттара. Сордохтор хорсундук олохторун толук уурбуттара, сорохтор бааһыран-эмтэнэн төннүбүттэрэ, сорохтор этэннэ уопускаҕа кэлэн бардылар.

Мин иннибэр СВО кыттыылааҕа, доруобуйатынан хааччахтаан Москва байыаннай госпиталыгар операцияланан, өр кэмнэ эмтэнэн кэлбит, эдэр киһи, дьиннээх патриот ("За боевые отличия" мэтээллээх, 2022 с.; "Орден Мужества" 2023 с.), Ньурба нургуун уола - Духов Егор Николаевич. Ынгырыбын ылынан кэлэн, ыйтыктырбар бэрт сэмэйдик хоруудаата:

– Утүө күнүнэ! Бэйиң туску-

нан кылаастык билиһиннэр эрэ.

– Дорообо! Ньурба Малдыаҕарыгар 1990 с. төрөөбүтүм. Ийэм, аҕам бааллар, пенсионердар. Икки эдьийдээхпин, икки убайдаахпын. Бэйэм үс оҕолоохпун.

– Анал байыаннай эперээссийэҕэ хаһан, хантан барыккыны? Төһө өр сырыттың?

– Бастаан 2017 сыллаахха кэргэммин кытта араһан баран хантараагынан сулууспалырга илии баттаспытым. Онтон үргүлдьү 2022 с. ыам ыйыгар, бэйэм баҕа-

бынан анал эперээссийэҕэ кытта барбытым.

– Ол кэмнэ ас-таҕас, обмундирование, көмө өттүгэр туох итэ-бэс-быһаҕас баар этэй?

– Барыта нуорма этэ, киһи үн-сэргиир суох. Саха сириттэн сылдьар уолаттарга элбэх көмө тийиэхччи.

– Бэйиң туох званилааххыны? Байыаннай эперээссийэҕэ эйиэхэ ханнык эбээһинэни анаа-быттарай?

– Младшай сержаммын. Идэбинэн танкиспын, механик-водитель этим. Онон наводка биэр-дөхтөрүнэ передовойга сылдьан ытыалырыбыт, пехоталарга күүс-көмө буоларбыт.

– Олохтоохтор саллааттарга сыһыаннара хайдах этэй?

– Дьон-сэргэ санаата араас. Ол курдук биһигини үөрэ-көтө көр-сөр да, абааһы көрөр да дьонно бааллар этэ.

– Эчэйи ылбыт күнүг туһунан кэпсэтиң дуо?

– Ол күнү ончу эргитиэхпин, санаахпын баҕарбалпын ээ, ыарахан балаһыанһа этэ (хара-бын умса көрөр).

– Москваҕа госпитальга хайдах эмтэттиҕэр? Реабилитацияны хаһан аастың?

– Байыаннай быраастар олус

кыһаллан эмтэннэр, аҕаара протез да буоллар икки атаһар туруорбуттара, биир илим эмиэ протез, тыннаах хаалбыппар баһыба диэбит курдук. Реабилитацияны этэннэ Бурденкоҕа ааспытым. Эпэрээһини элэрбин, эмтэнибин, протезпын оборона министристибэтэ барытын уйуммута. Госпитальга сытар кэммер улууспут Аҕа баһылыга Алексеев Михайлович салайааччылаах делегация бэйэтинэн кэлэн көрсүбүтэ, күүс-көмө буолбу-

та улахан махталлаах дьыала!

– Төрөөбүт дойдуг ахтылзана, ыраах сиргэ сылдьан төһө күүстээх этэй?

– Оо, ханна да сылдьан киһи ахтар буоллаҕа. Төрөөбүт дойду барахсан киһи ис дуһатын чэп-чэтэр, оҕолорум, төрөппүттэри, биригэ төрөөбүттэри туохтааҕар да күндүлэр! Биир дойдулаахтарым Малдыаҕардарым, улуунум дьон-сэргэҕэ эмиэ көмө буол-буттарыгар махталым мунгура суох.

– Билигин ис туруугун, ойун-санааң хайдаҕый? Инники туох былааннааххын?

– Байыаннай танкист буолла-бым, онон ыарахаттары тулукта-нан аастым дии саныбын. Этэн-нэбин. Инники былаан кестөн иһиэ, барыта үтүбэ-сырдыкка эрэллээхпин.

– Түмүккэ, эдэр ыччакка патриотическай ишти өттүгэр тууу сүбэлэтиң этэй?

– Дьиннээх патриот киһи Ийэ дойдутун көмүскүү эбээһинэ дии саныбын. Патриот буоларга оҕону кыра эрдэбиттэн иитэр наадалаах этэ. Бу баран кэлби-пин олох кэмсиммэппин. Оло-бум, Дьылга хааным онгоһуута оннук буоллаҕа. Сотору эйэлээх олох кэлиэ, модун Россия былаа-ба үөһэ күөрэйиэ дии саныбын. Уолаттарбыт этэннэ эргиллэн кэлиэхтэрэ.

– Кэпсэтиң иһин барҕа махта! Этэннэ буол!

АФАНАСЬЕВА Кэрэчээнэ,
Ньурбатааҕы техническай лицей
ХИ кылааһын үөрэнээччигэ.

– Үлэ күнэ –

Ньурбаҕа – маассабай субуотунньук

Ыам ыйын 1 күнүбүтү Үлэ, саас бырааһынньыгар сэлэлээн хаамыы онугар Ньурбаҕа быйыл биллэр биричиннэнэн маассабай субуотунньук ыытылына.

Бу иннинэ, анал хамыгыһыа муньахтаан баран быйыл параады тохтоторго, ол онугар улуус олохтоохторо бары субуотунньукка тахсалларыгар ынгыры оҕорбута.

Бэҕэһэ онон Ньурбаҕа кымырдаас оргулун курдук кыйманнас дьон тахсан начаас икки ардыгар 400 куб. бөҕү хомуйа охсон кэбистилэр. Ким даҕаны туора турбата, оскуола оҕотуттан саҕалаан биэсийэлээххэ тийэ түбүгүрдүлэр.

Кытаанах бөҕү таһар массыыналаах суоппардар эппиттэринэн, хаһан даҕаны бачча элбэх киһини уонна бачча элбэх бөҕү көрө иликтэр үһү. Ньурба куоратыгар барыта 16 сквер, монумент, болуоссат баар. Манна анал тэрилтэлэр сыһыарыллан, эбии үлэлиир сирдэрин таһыгар бүтүн кэлэктиби-нэн тахсан үлэлээтилэр.

Үтүс дьон санаата биир буолла. Анал байыаннай дьаһалга биир дойдулаах уолаттарбыт сииктээх окуопаҕа сыттаахтарына биһиги манна "Ураа" хаһыылаах үөрэ-көтө параадтыы сылдьарбыт табыгана суох диэн этэллэр.

Инньэ гынан маассабай субуотунньук Ньурбаҕа табы-лынна, дьон-сэргэ даҕаны сэргэхсийдэ, түөлбөлөр, уулусса-лар үһүн кыһын кэнниттэн ырааһырдылар, өрө тыыммыт кэриэтэ буолдулар. Норуот күһэ - көмүөл күһэ!

120 куб мас бэлэмнэннэ

Ойуурдаах кубах охтубат, дьонноох киһи тутайбат. Улуус тэрилтэлэрин: оройуон дьаһалтатын, СЖО, ЕДДС, мэрия, СЭГХ, култуура департаменын, КИО, "Кыталык" КД, спорт салаатын, ыччат управлениетын үлэһиттэрэ бары күргүмүнэн тахсан анал байыаннай дьаһал кыттыылаахтарын дьыэ кэргэт-тэригэр анаан мастаагылар. Тиэхиникэнэн ГАУ "Якутлесресурс", Октябрьскай нэһилиэк дьаһалтата хааччыйдылар.

Барыта 63 киһи үөрэ-көтө үлэни кыайа тутан 15 дьыэ кэргэнгэ 120 куб маһы бэлэмнээтилэр. Сарсын барытын тийээн дьыэлэригэр тиэрдэн биэрэбит диэн үөрэ кэпсириллэр.

Лена ПЕТРОВА.

Саһаан бэлэмнээтибит

Сандал саас биер күүтүүлэх кэрэ кэмнэ Эйэ, Үлэ, Саас бырааһынньыгын көрсө, Күндээдэ нэһилиэтин "Харысхал" аҕа түмүүтэ уонна олохтоох дьаһалта көбүлээһининэн нэһилиэкпит эр дьон субуотунньукка түмүстүлэр.

Үлэһит дьон эдэр ыччат исписэлиһэ олоонно буһарбыт миининэн, үттээх чэийин үссэннилэр. Уолаттарга мас ха-йытааһыныгар күрэх ыгытылына. Иппатев Толя мас хайы-тыгытыгар, саһаан туруорууга Варламов Вадим бастаагылар. Кыттыбыт уолаттар бары сэртификэтинэн наҕараадаланны-лар. Бириистэри олохтоох дьаһалта туруорда.

Бу тэрээһингэ туора турбакка кэлэн үлэлээбит-хамнаа-быт, көмөлөспүт дьоммутугар, уолан оҕолорбутугар, оскуола, детсад, музей, дьаһалта эр дьонугар махтанабыт.

Бастагы тэрээһиммитигэр күүстээх аҕардар күүппүтү-нээбэр аҕыйах соҕус да буолларбыт, ботуччу саһаан бэлэм-нэннэ, маһы нэһилиэкпит кыаммат араҕатыгар, кырдыаҕас-тарга, СВО кыттыылаахтарын дьонноругар көмө гынаахпыт.

Анатолий ПЕТРОВ,
"Харысхал" аҕалар сүбэлэрин салайааччыта.

Ас-үөл тыаҕа оҕоһуларынан саха норуотун аһаан өттүнэн элбиэрэ, эт-хаан өттүнэн сайдара тыа үлэһит дьонуттан тутулуктаах диэтэхпинэ олус сыһа буолбат ини.

Отчуот быһытынан Бордонго тохсунньу 1 күнүгэр 937 ынах сүөһү, сылгы субуотун кытта 1372 сылгы баар. Биллэрин курдук быйыл айылҕа содулунан Бордон нэһилиэгэр кыстыыр от кыайан оттоммотоҕо. Баар сүөһүгүн, сылгыны сыл таһаарга атын сиртэн от атылаһар, ону тий-тэрэр кыһалга тиэрэбитэ.

От тийэтигин туһунан Бордон нэһилиэтин дьаһалтатын т/х исписэли-һин Алексеева Варвара Николаевна-тан көрдөстүм. Онуоха кини манньк кэпсэтэ:

"Бордон нэһилиэтин уонна улуус дьаһалтата оту улуус иһиттэн булу-нарга сорок туруорбута. Олохтоохтор бэйэлэрэ атын нэһиликтэр олох-тоохторун кытта кэпсэтэн атылаһар оту тийэргэ тендер биллэриллиби-тин биһиги нэһилиэкпит киһитэ, кэспэрэтиип салайааччыта Матвеев В.Д. кыайыта. Кини 15 т. уйуктаах КАМАЗ массыыналаах уонна МТЗ тийэр-сүөкүүр тыраахтырдаах. Мас-сыына бырысыаптаах буолан 25 т тийэр кыахтаах.

Суоппар Петров Иван Семенович уонна тыраатарыыс Баишев Егор Максимович диэн эдэр оҕо буолан быйыл кыһыны быһа тымныыны тымны дьэбэккэ наадалаах оту ба-рытын тийдирдэр.

Маалыкайга Дьиикимдэттэн 27 т, Үөдэйтэн - 69,7 т, Дьаархантан - 20 т., Маартан - 30 т., Аканаттан - 30,2 т., Антоновкаттан - 69,7 т., Ньурбачаан-тан - 6 т., Хангаластан - 20 т.

Онтон да атын сирдэртэн барыта 373 т оту тийдирдэр.

Маһы таһынан Чуукаартан 26,5 т кэтэктэр бэйэлэрэ кэпсэтэн маннаа-бы уолаттарыннан тийтэрдилэр. Ин-

Түмүк нэһилиэгэр Ньурбатааҕы техникум көбүлээһининэн улуус исто-риятыгар бастакытын Профессио-нальнай маастырыстыбаҕа бэрт сэрг-эх, сонун күрөх ыгытылына. Барыта 21 күрэхтэһээччи "Бастың бульдозе-рист", "Бастың сварщик", "Бастың В категориялаах суоппар" аатын ылар иһин күөн көрүстүлэр.

Ол курдук, бульдозер хомуоһунан чуурка үөһэ турар кыра кубиктары тугу даҕаны таарыйбакка эрэ түһ-рүү, помостка тахсыы уонна түһүү, икки көлүөһни хомуоһунан аньан миэстэтигэр илдьи курдук уустук көрүгнэргэ киририллэр. Суоппар-дар бастагы көмөнү оноруу, ПДД

– Тыа хаһаайыстыбата –

Тымныттан хаайтарбакка

Егор Баишев

Иван Петров

нэ гынан кыстыыр оппутун бары-тын тийтэрдилэр.

Бу тийэр-таһар үлэ ороскуотун массыына киэнин улуус дьаһалтата уйунна, онтукайбыт 1,544 тыһ. сол-куобайга тэннэстэ. Оттон тыраахтыр сыарбатынан тиэлибит оту бэйэбит биер сыры ороскуотун 4 тыһыны-чанан соробун төлөөтүбүт. Онон би-һиги 52 тыһ. солкуобайынан дьомму-тугар көмөлөстүбүт.

Түгүннэн туһунан улуус баһы-лыгар А.М. Иннокентьевка нэһи-лекпит дьонун кыһалбатыгар көмө-лөспүтүн иһин махталбытын тиэрдэ-бин", - диэн Варвара Николаевна кэп-сэтэ.

Бэйэбиттэн эбэр буоллахпына Иван Семенович, Егор Максимович быйылгы тымны кыһынгга кыһал-

лан түүннэри-күнүстэри үлэлээн улуус үрдүнэн элбэх оту тийээн сүө-һү-сылгы кыстыга этэннэ аһарыгар чахчы кыһаллан үлэлээтилэр. Үчүгэ-йэ диэн кинилэр аҕалыт отторун тыраахтарынан сааһылан биэрэл-лэр, бэйдиэ сүөкээн баран баран хаалбаттар. Биһиги ыал эмиэ Үөдэй-тэн 9 туоннаны аҕалтарбыт буолан билэбит.

Нэһилиэк олохтоохторун аатта-рыттан улуус баһылыгар А.М. Инно-кентьевка, кэспэрэтиип салайааччы-тыгар В.Д. Матвеева, тийэбит уолаттарга И.С. Петровка, Е.М. Баи-шевка истин махталбытын тиэрдэ-бит. Маһы тэнэ бу үлэни салайыт Варвара Николаевна эмиэ махта-набыт.

Вера СОЛОВЬЕВА.

Бастыңнары быһаардылар

быраабылатыгар, кэннинэн парков-каҕа, эстакадаҕа, онтон да атын сору-дахтары толордулар. Сварщиктар турбалары сваркалааһын, професси-ональнай сорудахтары толороһун араас түһүмэхтэригэр киририллэр.

Тэрээһин кэмизэр 8, 10 кылаас үөрэнээччилэригэр үөрэх кыһатыгар экскурсия ыытылына, Ньурбатааҕы техникум (дириэктэр Андрей Федо-ров) уонна Үөрэх управлениета (са-лайааччы Федор Ушканов) Сөбүлэн түһэристилэр. Профессиональнай маастырыстыба күрээһинтэн кыттаач-чылар, көрөөччүлөр, ыалдыттар олус астымыттары биллэрдилэр.

Түмүк бу курдук буолла: "Бастың бульдозерист" - Дмитрий Тимофеев (Ньурбатааҕы киин балыһа), Афа-насий Иванов (РИК Автодор), Га-врил Тобонов (Техникум), "Бастың сварщик" - Иван Васильев (Техни-кум), Андрей Петухов (РИК Авто-дор), Петр Николаев ("Арылаах" ХЭТ). "Бастың В категориялаах суоппар" - Василий Винокуров (Нефтебаза), Эрэл Тихонов, Станис-лав Егоров (Ньурбатааҕы киин ба-лыһа). Маһы тэнэ спонсордартан анал бириистэр олохтоннулар.

Лена ПЕТРОВА.

ГОД ТРУДА
В РЕСПУБЛИКЕ САХА (ЯКУТИЯ)
2023

— Үлэ сыла —

Идэбэ мунгура суох бэриниилээх буолуу холобура

Үлэ уонна Маай бырааһын-ныгыгын көрсө, Ньурба дьонугар үөрүүлээх сонун кэллэ. Доруобуя харыстабылыгар барыта холбоон 403 сыл ыстаастаах, ол иһигэр Ньурба улуугар - 257 сыл ыстаастаах Третьяковтар-Егоровтар үлэ династиялара өрөспүүбүлүкэ бастыг үлэ династияларын Бочуотун кинигэтигэр киирдилэр.

Социальной-үлэ сыһыаннаһыларыгар СӨ Бырабытталыстыбатын, СӨ идэлээх сойуустарын Федерациятын уонна "СӨ табаары онгортон таһаарааччыларын сойууһун" икки ардыгар бииргэ үлэлэһин туһунан Сөбүлэһингэ илии баттааһын чэрчитинэн, өрөспүүбүлүкэ социальной-экэ-нэмицкэскэй сайдытыгар дьонун кылааттарын киллэрбит бастыг үлэ династияларын үөрүүлээхтик чистээһин ытыгылына. СӨ Бырабытталыстыбатын Бэрэссэдээтэлин солбуйааччыта Георгий Степанов өрөспүүбүлүкэ 10 дьэ кэргэнигэр бастыг үлэ династияларын Бочуотун кинигэтигэр киирбиттэрин туһунан Сибидиэтэлиститибэлэри туттарда.

Георгий Михайлович үлэ династиялара өрөспүүбүлүкэ социальнай-экэ-нэмицкэскэй сайдытыгар сүнгэн кылааттарын бэлиэтээтэ.

"Биһиги бүгүн педагогиканы, доруобуя харыстабылын, тыа хаһаайыстыбатын, чох бырамыысыланнаһын уо.д.а. эйгэлэри кытта ситимнээх династиялары чистэтибит. Кинилэр хас бириддиһэрэ бэйэлэрин салааларыгар 200 сылтан 600 сылга диэри үлэлээтилэр, бэйэлэрэ биридэ талан ылбыт идэлэригэр, итинэн саамай сүрүнэ - үлэбэ дьиннээхти бэриниилээх дьон буоллар. Өрөспүүбүлүкэбэ Үлэ сылын чэрчитинэн ырытан онгоһуллубут манньк үөрүүлээх, истин-иһирэх уонна наадалаах тэрэһиннэр өссө даарны салҕана туруохтара", диир бэлиэтээтэ Георгий Михайлович.

Өрөспүүбүлүкэ бастыг үлэ династияларын Бочуотун кинигэтигэр киллэриллибит 10 үлэ династияларын иһигэр Ньурба улуугар Третьяковтар династиялара эмнэ баар. Сибидиэтэлиститибэни Дьиикимдэтээби фельдшерский пуун биэлээтэ Герасимова Марина Фрументьевна быйыл Дьокуускайдаагы медколледжы бүтэрэр

Акулина Васильевна Третьякова

сиэн балтын, үлэ династиятын 4-с көлүнэтин бэрэстэбиитлэ Кривошапкина Алина Владимировна кытта тийэн ылла.

Марина Фрументьевна туһунан кэпсиригэр көрдөстүбүт.

"СӨ бастыг үлэ династияларын Бочуотун кинигэтигэр биһиги Третьяковтар-Егоровтар медицинскэй династиябыт киирбиттэн наһаа үрдүбүт, долгуйдубут, - диир кини. - Биһиги династия Саха сиригэр Үлэ сылыгар доруобуя харыстабылын эйгэтигэр улууска уопсайа 257 сыл ыстаастаах манньк чистэ тигистит. 2015 с. Доруобуя харыстабылын үлэһиттэрин күнүгэр Дьокуускай куораттаагы окурук дьаһалтатыгар медицинскэй династиялары эбэрдэлээбиттэрэ, сэртификэт туттартаабыттар. Оттон быйыл СӨ бастыг үлэ династияларын Бочуотун кинигэтигэр киирэр чистэ тигистит.

Кылгастык биһиги династиябытын билиһиннэрэр буоллаха, династиябыт саҕалааччыта мин эбэм, Орто Халыма Арбахтаах нэһилиэгиттэн төрүттээх тыыл уонна үлэ бэтэрээнэ Третьякова Акулина Васильевна буолар. Кини 1944 с. кылгас медицинскэй сисэ-тэрэлэр курустарын үөрэнэн бүтэрэн, Ньурбага кэлэн кийити буолан иккис төрөбүт дойдуга онгостубута. 1945-1947 сс. Куочайдаагы оҕо дьэтигэр, онтон 1947 сылтан бочуоттаах сыннылангар тахсыр диэри "Малышок" дьаһылаба үлэлээбитэ. Уопсай ыстааһа - 27 сыл. Эбэм "Аҕа дойдуга Улуу сэриитигэр кыайыи иһин", "В.И. Ленин төрөбүтэ 100 сылыгар килбиэннээх үлэтин иһин" мэ-

тээлэринэн наһараадаламмыта. Уопастыбаннай олоххо көхтөөхтүк кыттар, ССПК чилиэнэ, олохтох Сэбиэт дьокутаата, профсоюз кэммитэтин чилиэнэ этэ. 95 сааһыгар олохтон туораабыта.

Кинигэтин холобур ылан, кыргыттар Маргарита Михайловна уонна Мария Михайловна ийэлэрин идэтин салҕаан, медик идэтин талбыттар. Мария Михайловна Саввинова 1956 с. кылгас кууруһу бүтэрэн, "Малышок" дьаһылаба мед-сисэстэрэнэн, Антоновка участкаагы балыһатыгар процедурнай мед-сисэстэрэнэн 44 сыл үлэлээбитэ. Үлэлээбит кэмин устата элбэх Бочуотунай грамотанан наһараадаламмыта. Нэһилиэк уопастыбаннай олоһор кыттар, кэрэ суолаһынан нэһилиэк кэнсисэртэрин элбэхтик кизгэппитэ.

Мин ийэм Маргарита Михайловна Герасимова 1975 с. СГУ медфакультетын бүтэрбитэ. Үлэтин ыстааһа - 48 сыл. Убайааннаагы медпуунга педиатраабыта, 1977 сылтан билигин да фтизиатр бырааһынан үлэли сылдьар, 1999-2018 сс. эллиги утары сулууспаны салайбыта. РФ уонна СӨ доруобуя харыстабылын туйгуна, профсоюз рескомун, улуустаагы кэммитэтин, улуустаагы киин балыһа Бочуотунай грамоталарынан наһараадаламмыта.

Үһүс көлүнэбэ Мария Михайловна уонна Маргарита Михайловна кыргыттар династияны салҕаан үлэли сылдьабыт. Евдокия Николаевна Саввинова Красноярскйдаагы медучилищени бүтэрэн СЭС-кэ биэлэли лабораторнаабыта, билигин РЭС-кэ үлэли сылдьар, үлэтин ыстааһа - 38 сыл. Мин 1995 с. Дьокуускайдаагы медучилищени бүтэрэн, үлэлээбитим номнуо 28 сыл буолла. Убайааннаагы медпуун педиатри-

ческай участкагар биэлэринэн, Дьокуускайга 4 №-дээх поликлиникага, идэтибит оҕо дьэтигэр мед-сисэстэрэнэн, 3 №-дээх куорат балыһатыгар, Ньурбага терапия отделениетыгар ыстаарсай мед-сисэстэрэнэн, приемнай отделениега мед-сисэстэрэнэн үлэлээбитим. Билигин Дьиикимдэ фельдшерский пуунугар биэлэрдийбин. Дьиикимдэ ийэлэрин уопастыбаннай хамсааһынын уонна женсоветы салайабын, нэһилиэк Сэбиэтин дьокутаабын.

Төрдүс көлүнэбэ Маргарита Михайловна сиэнэ Кривошапкина Алина Владимировна быйыл Дьокуускайдаагы медучилищени фельдшер идэлээх үөрэнэн бүтэрэн, Сунтаар улуугар ананар буолла.

Эбэм Акулина Васильевна сиэн балта Лидия Васильевна Иннокентьева Дьокуускайдаагы медучилищени 1987 с. бүтэрбитэ. Дьокуускай к. балыһатыгар терапия отделениетыгар, Амма улууһунаагы киин балыһага оҕо делениетыгар, физиотерапия отделениетыгар мед-сисэстэрэнэн үлэлээн кэллэ. Үлэтин ыстааһа - 34 сыл.

Эбэбит Акулина Васильевна үтүө холобур буолан, эбэбит Егоров Михаил Михайлович биригэ төрөбүт бырааттарын оҕолоро, сиэннэрэ, кийиттэрэ эмиз медик идэтин талбыттар. Янкова Александра Михайловна Ньурба Марха балыһатыгар 32 сыл медицинскэй сисэстэрэнэн үлэлээбитэ. Кини кыһа Дмитриева Виктория Григорьевна Марха балыһатыгар медицинскэй сисэстэрэнэн үлэтин саҕалаабыта, билигин Мархага "Кэскил" оҕо уһуяаныгар медицинскэй сисэстэрэ, үлэтин ыстааһа - 40 сыл.

Тимофеева Ирина Иннокен-

тьевна, Михаил Михайлович сиэн балта, Дьокуускайдаагы медучилищени бүтэрэн Хорулаба биэлсэрдэбитэ, салгы Дьокуускайдаагы медицинскэй институтка үөрэнэн, Мединституккэ преподавателлээбитэ. Онтон бочуоттаах сынныланга тахсыр диэри Дьокуускайдаагы медучилищега орто үөрэхтээх медицинскэй үлэһиттэр идэлэрин үрдэтэр Киин дириэктэрин солбуйааччытын үлэлээбитэ, СӨ доруобуя харыстабылын үтүөлээх үлэһитэ, СӨ доруобуя харыстабылын туйгуна. 55 сыл ыстаастаах үлэ уонна тыыл бэтэрээнэ, СӨ профсоюзнай хамсааһынын бэтэрээнэ, СӨ дьахталлар хамсааһыннарын бэтэрээнэ, өрөспүүбүлүкэ суолталаах персональнай пенсионер, Араассыйа уонна СӨ доруобуя харыстабылын туйгуна. Көһө сылдьар ыччат агитационнай биригээдэтин кыттылаба, Хангалас Сэбиэтин дьокутаата, КПСС, КИРФФ чилиэнэ этэ. СГУ Медфакультетын уонна Москвагагы вирусология институтун хомуурунуктарыгар ыстатыйалара бэчээттэммитэ.

Төрдүс көлүнэбэ сиэн кыргыттар Бурнашева Наталья Владимировна Дьокуускай куоракка поликлиникага массажиһынан, Антонова Юлия Николаевна Ньурбага эллиги эмтиир балыһага медицинскэй сисэстэрэнэн үлэли сылдьаллар. Туһааннааһын 16 уонна 13 сыл ыстаастаахтар.

Бу курдук өр сыллар тухары Третьяковтар-Егоровтар династиялара дьону-сэргэни эмтииргэ, ыарыттан харыстааһынга олохторун анаан ситиһиилээхтик үлэли сылдьаллар, оҕолоругар идэбэ бэриниилээх буолуу үгүкөн холобуру көрдөрөн, өссө да медик идэтин удыурдаан медицинскэй династиябыт салҕана туруо диэн эрэнэбин".

Түмүктээн эттэххэ, Третьяковтар-Егоровтар үлэ династияларын бары бэрэстэбиитэллэрин уопсай ыстааһа киһи сөбүгүн курдук элбэх - 403 сыл (!), ол иһигэр Ньурба улуугар доруобуя харыстабылын эйгэтигэр 257 сыл үлэлээбиттэр. Дьэ, бу буоллаба - идэбэ мунгура суох бэриниилээх буолуу диэн. Третьяковтар-Егоровтар үлэ династиялара өссө да чэчири-сайда турарыгар баҕарыабын.

Геннадий АНТОНОВ.

50 сыл уруулга

Ньурба оройуонун уонна Чаппанда нэһилиэгин Ытык олохтооҕо, киһи килбиэнэ, үлэ бэтэрээнэ, Саха өрөспүүбүлүкэтин Ньурба оройуонун нэһилиэгин дьарыктаах буолуутун Киинин бэтэрээнэ, күн күбэй ийэ, эйгэбэс эбэ Татьяна Дмитриевна Николаева массына уруулугар олоһута 50 сыллаах үбүлүйүгэр аналлаах "Автоледи-2023" күрэс муус устар 27-гэр Саха өрөспүүбүлүкэтин күнүгэр Чаппанда нэһилиэгэр үрдүк таһымга ытылына. Уустук идэни баһылаабыт Татьяна Дмитриевна аҕыаах ыйытыга хоруйдуургар көрдөстүбүт:

- Эн аан маннай уруулга хаһан олоһоруккуй?

- 1973 сыллааха Маардаагы СПТУ-ну бүтэрээт "Степан Васильев" соһуоска, Чуукаар отделениетыгар суоппарынан киирбитим. Бастакы массынам грузовый ГАЗ-52 этэ, иккис массынам ГАЗ-53 водовоз этэ, үлэм оннук саҕаламмыта.

- Татьяна Дмитриевна, чаччы суоппар идэтин багаран талбытың дуо?

- Дьэ, чаччы оҕо эрдэппиттэн багаран үөрэнэ киирбитим, туох баар тизхиникэбэ барытыгар сыстаас этим, сатаабат тизхиникэм диин суоҕа. Олох багаран туран үөрэммитим.

- Быйыл уһуяаччы сыла, эн идэбэр уһуяаччың дииң кими аат-

тыгың?

- Миэхэ наставник быһыытын учууталым Степан Егорович Казаков буолар, идэни баһылырга үөрэппитэ, такайбыта. Ону таһынан механикпыт Василий Николаевич Степанов эмиз элбэххэ үөрэппитэ. Бастакы учууталбынан, суоппарбынан Степан Егорович ааҕабын. Холобур Чуукартан Ньурбага киирэрэгэ биир килэмзитир усталаах сүрдээх улахан сыыр баар этэ. Ол сыыртан

олус куттанарым, ону Степан Егорович куттаным диир уонна үөрэппитэ, ол суолунан икки сыл айаннаабым дии...

- Саамай ыраах айаның?

- Саамай ыраах айаным дии минэ Ньурба икки ыккардыгар буолар, грузовойунан бордодукта таһар этим. Онтон кэлин бэйэм массынабынан Мириэһигэ, Сунтаарга айанныырым. Билигин Дьокуускайга диэри ытыһабын, толору бэйэм ыытан барбаппын.

- Эңкилэ суох уруулга үйэ аһаар олоһон кэлбит киһи суоппардырга туох хаачыстыба саамай наадалаабыт?

- Саамай кылаабынайа күүстээх санаа, бэйэбэ эрэнни, массынаба эрэнни. Мин 22 сааспар суоппар буолбутум да иһин буолуо, суоппардар элбэхтэ үөрэтэр, сүбэлиир этилэр. Биридэ управляюшайбыт мөбөттөөтө: бары туормаскыт суох, туормаһа суох сылдыабыт диин. Онуоха миһигин киктилэр: "Туормаскын управляюшайга көрдөрөн көр", - диин. Оруобуна фермага айаннаан иһэбит, арай күрүү аана сабылаах турар, мин элээрден аҕай истэхпинэ "Тохтоорууй, Тая, хайдах буоллун!" - диибитэ. Онуоха туормаскын үктээн хорус гыннардым, дьэ онно куттанан турардаах уонна хаһан да суоппардары сангарбат

буолбута.

Онон мин санаапар суоппар массынаатыгар эрэннээхтээх, көрүнэ сылдыахтаах, массынаатыгар доһордуу сыһыаннаах буолуохтаах.

- Түмүккэ эдэр суоппар идэлээхтэргэ баба санааң?

- Мин сылым-соругум эдэр кыргыттар уонна дьэ хаһаайкалара суоппар идэтин баһылаан, багаларын хоту кимтэн да тутуллубакка наадаларын ситиннэр,

биһиги улууспутугар элбэх кыыс дьахтар уруулга олордун диин бу "Автоледи" күрэхтэһини тэрийдим. Кыргыттар кытаатан үөрэнин, куттаныман. Бэйэбитигэр эрэнэн уруулга олоһун, айангыт этэнгэ буоллун.

Түгэнинэн туһанан тэрэһини тэрийсипит бука бары аймактарбар, оҕолорбор, Чаппандам олохтоохторугар, дьүгөлэрбэр, "Алгыма" эбэлэр түмсүүлэригэр, сыннылан киһи үлэһиттэригэр, олохтоох дьаһалта үлэһиттэригэр уонна төрөбүт дойдубуттан кэлэн кыттыбыт дьоммор, бэйэм үлэлээбит тэрилтэлэрбэр, биир кэмнэ үлэлээбит баһылыктарбар махтанабын. Бу күрэс түмсүүлээх үлэ түмүгэ буолар.

Бу күн Татьяна Дмитриевна Ньурба улуугар Бочуоттаах бэтэрээн үрдүк ааты сүктэ. Кини бэйэтин олоһунан, үлэтинэн эдэр ыччакка холобур буолара саарбага суох.

Күрэс 5 түһүмэхтэн турда: визитка, суол быраабылаларыгар тест, маннайгы көмө, көлүөһэ уларытыыта, парковка.

Түмүккэ 3 миэстэ Ираида Поликарпова буолла, Ньурба куорат, 2 миэстэ - Мария Кондратьева, Ньурба. "Автоледи-2023" ааты Антоновкаттан Алена Андреева ылла. Уопсайа аҕыс хорсун-хоодуот кыыс бэйэтин холонон анал ааттарга тигистилэр.

Сайыына САВВИНОВА.

- Кыайыы 78 сыла -

Сэрии сылларыгар колхуос бэрэссэдээтэлэ этэ

Эһэм Марк Иннокентьевич, эбэм Матрена Спиридоновна, эбэм биригэ төрөөбүт эдьийин уола Григорьев Иннокентий Федорович.

Мин 2 эһэлээхпин букатын улаатан баран билбитим. Төрөөбүт эһэм Үөһээ-Бүлүү Кэнтигиттэн хомуһуннаах улуу уустар угумнара, олохтон эрдэ туораабыт. Ийэбин 5 сааһыттан (эбэбин кытта холбоһон) иипит эһэм Марк Григорьев (таптал аата Чыычаах, Саракааптар аба уустара) буолар. Эбэм Матрена Спиридоновна 96 сааһыгар диэри олоһубута, өбүгэлэрбит ааттара ааттамат улуу дьоннор этэ дьин кэпсирэ, кэрэ Дьонкүүдэ күөлүн кытылыгар олоһубуттар.

Мин 2 эһэлээхпин букатын улаатан баран билбитим. Төрөөбүт эһэм Үөһээ-Бүлүү Кэнтигиттэн хомуһуннаах улуу уустар угумнара, олохтон эрдэ туораабыт. Ийэбин 5 сааһыттан (эбэбин кытта холбоһон) иипит эһэм Марк Григорьев (таптал аата Чыычаах, Саракааптар аба уустара) буолар. Эбэм Матрена Спиридоновна 96 сааһыгар диэри олоһубута, өбүгэлэрбит ааттара ааттамат улуу дьоннор этэ дьин кэпсирэ, кэрэ Дьонкүүдэ күөлүн кытылыгар олоһубуттар.

ВАСИЛЬЕВА Капитолина Николаевна, РСФСР үөрэҕиритин туйгуна, РФ социальной страхованиера үтүөлэрин иһин, Саха сиригэр социальной страхованиера кылаатын иһин, Гражданский килбиэн, өрөспүүбүлүкэ Бочуоттаах старейшината о.д. атын анал бэлэһэлэр хаһаайкалара, Ньурба улуунун, Түмүк нэһилигин Бочуоттаах олохтоһо.

Мин аҕам Григорьев Марк Иннокентьевич 1901 сыллаахха Ньурба улуунун 2-с Хангалас нэһилиэгэр Улахан күөл кытылыгар төрөөбүтэ. Ынах, сылгы сүөһүлээх, бэйэлэрин бэйэлэрэ көрүнэн олоһубут сэннэ ыалга. Оттуур, бурдук ыһар сирдээх Дьаппыыда үрэх үрдүгэр киһи унуоҕар Майаарга барар сиргэ бааһынаахтара, кыстык сирдэрэ баара. Сайынны оттуу Улахан күөл унуоргу өттүгэр олоһоллоро үһү. Ийэбит Мотурууна Ньурукулар кыыстара. Ньуруунап Испирдиэн дьин эмиз бэйэлэрэ сүөһүлээх, сылгылаах үс оҕолоох дьоннор кыыстарын Мотуруунаны арабыт кэргэн ылан үрэх үрдүгэр дьин тэттэн 1932 с. олохсуйбуттар. Икки оҕодоо дьон, ийэм үс оҕолоох, аҕам бири кыыстаах, дуруусканан холбоһон олоһубуттар. Ийэм уол оҕото кыратыгар өлбүт. Аҕам кыыһа уон сэттэтигэр тийээн өлбүтэ. Аҕалаах ийэм уончата оҕоломтуттарын биһиги Валерийдыын иккэйиэбин ордуһуппун. Ийэм биригэ төрөөбүттэрэ тобуустар. Бири балтыттан Даарыйбаттан Науму ылан иипит.

Аҕам хаста да Алданга таһаарска аянган сыйдыбыта. Холкуос этин, арытын тийээн онно илдьэн атыылаан бурдук сизмэтэ, танас-сап, харчы онгору кэлэрэ. Ол сырыыларга дьон чулуулар, сырыыны-айаны кыайар дьордоот, хоһуун дьон бараллара. Суол-иис олус эрэйдээх, сылаалаах буолуохтаах.

Таайым Григорьев Марк Иннокентьевич 1901 сыллаахха II Хангалас нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Аһара ыраас, чэбэр, бэйэтин кыанар көрүнгээбэ. Биригэ төрөөбүттэр бэйэлэрэ - үс уол, икки кыыс. Икки быраата (Никита, Николай) сэриигэ кыргыһан, кыайан-хотон эргиллибиттэрэ. Ол саҕана син үөрэхтээхтэр баалларын да иһин, бири да кылаас үөрэҕэ суох эрээри, таайым сэриин устатыгар Орджоникидзе холкуос бэрэссэдээтэлэ этэ. Онон сэриигэ барбат дьон бронь биэрбиттэрэ. Кэлин сельсовет бэрэссэдээтэлинэн талыллан үлэлээбитэ. Бу да киһи үлэһит уонна киһи быһытынан үтө хаачыстыбатын туһулаан эрдэбэ.

II Хангалас нэһилиэгэр (билингитэ Маар сэл.) Дьонкүүдэ эбэ хотун илин кытылыгар Одьолун түбэтигэр, мин олоһубут-үлээбит Серго Орджоникидзе аатынан холкуоһум баара. Холкуос бэрэссэдээтэлинэн 1940 сыллаахтан кырдыаҕас хомуһуус Григорьев Марк Иннокентьевич (Саракаап Чыычаах) үөрэҕэ суох эрээри сахалык муударай өйүнэн-толкуйунан салайтаран дьонун-сэргэтин туһугар улахан эппиэтинэни ылынан, дууһатын сылааһын биэрэн туран үлэлээбитэ. Киһи салайааччы быһытынан киһини сыһыаран кэпсэтэр, киһиэхэ тылын ылыннарардык набылыччы сэхэргэһэр, киэн-холку көбүстээх, дьонун мааны киһи этэ.

Умнулубат үтүөлээх руоруута элбэх сырабытын-сылбабытын бысыпта. Марк Иннокентьевич тустаах үлэтин дыһаһа-дыһаһа холкуос туттар сэбин-сэбиргэлин барытын бэйэтэ онгороро, абыраһтыра. Дьэтигин таһынааҕы уһанар балаҕаныгар тириинэн, маһынан уһанар собото уһупт этэ.

Таайым Григорьев Марк Иннокентьевич 1901 сыллаахха II Хангалас нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Аһара ыраас, чэбэр, бэйэтин кыанар көрүнгээбэ. Биригэ төрөөбүттэр бэйэлэрэ - үс уол, икки кыыс. Икки быраата (Никита, Николай) сэриигэ кыргыһан, кыайан-хотон эргиллибиттэрэ. Ол саҕана син үөрэхтээхтэр баалларын да иһин, бири да кылаас үөрэҕэ суох эрээри, таайым сэриин устатыгар Орджоникидзе холкуос бэрэссэдээтэлэ этэ. Онон сэриигэ барбат дьон бронь биэрбиттэрэ. Кэлин сельсовет бэрэссэдээтэлинэн талыллан үлэлээбитэ. Бу да киһи үлэһит уонна киһи быһытынан үтө хаачыстыбатын туһулаан эрдэбэ.

Анна ЛУКИНА, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Маар.

Анна ЛУКИНА, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Маар.

ГРИГОРЬЕВ Марк Иннокентьевич биригэ төрөөбүт балта Кэтиринэ кыыһа АНДРЕЕВА (ИВАНОВА) Мария Дмитриевна - 1934 сыллаах төрүүрү, үлэ, тыыл бэтэрээнэ. Ньурба, Антоновка. 21.07.05.

Редакцияттан: Аҕа дойду Улуу сэриитигэр биэр дьэ кэргэнтэн түөрт ини-бии Павловтар ыгырыллан хорсундук сэриилэспиттэрэ. Үстэрэ кыргыһы толоонуттан дойдубарыгар этэнгэ эргиллэн кэлэн, эйэлээх олобу тутуспуттара. Кинилэр тустарынан урут "Кыым" хаһыакка бэчээттэммити аймахтарын көрдөһүүтүнэн таһаарыт.

Марха өрүс эргийэ көтөн ылбыт биир көс усталаах уонна туоралаах, дыкти кэрэ айылҕалаах иитин иһигэр Ленинскэй оройуон Өнгөлдө нэһилиэгэ баар. Манна түөрт ини-бии Иван, Михаил, Макар уонна Дмитрий Павловтар олобу туттара. Аҕалаах ийэлэрэ эрдэ өлөн, тулаайах хаалбыттара. Улахан убайдара, саҥа тэриллиттэр холкуос туруу үлэһит Иван көрүүтүгэр харыйытыгар хаалбыттара. Саҥардыы киһи-хара буолан эрдэхтэринэ, фашистскэй Германия биһиги Ийэ дойдубутугар түөкүннүү саба түһэн, уоттаах сэрии саҕаламмыта. 1942 сыл сааһыгар Иван уонна Михаил, күһүнүгэр Макар уонна Дмитрий Кыһыл Аармыйа кэжкэтигэр барбыттара.

Дмитрий Павлов онус кылааһы бүтэрээт, аармыйаҕа ыгырыллыбыта. Биир сылтан ордук байыаннай училищеҕа үөрэнэн, пехота уонна станковай пулемет хамандырын идэтин ылбыта. 1944 с. тохсунньу бүтэһигэр Ленинград куоракка сэриилэһэр аармыйаҕа тийбитэ. Бу кэмгэ Ленин куоратын өстөөх блокадаттан босхолуур иһин кырыктаах кыргыһылар бара тураллара. Тохсунньу 27 күнүгэр Ийэ дойду столицата Москва куорат Ленинград блокадатын көңү көппүт Кыһыл Аармыйа кыайылыаах кимэн кириитин артиллерийскэй салютунан бэлиэтээбитэ.

Павлов генерал Д.Н. Гусев хамандырыдаах 21-с аармыйа 125-с стрелковой дивизиятын састаабыгар кириэн, Карельскэй билиигэ аатырбыт-сурабырбыт Маннергейм линиятын тобу көтүүгэ, Выборг куорат иһин кыргыһыларга кыттыбыта. "Бу аармыйа Выборг туһаайытыгар сүрүн охсууну онорбута" диин суруйбута оччотообуга Генштаб Оперативнай управлениетын начаалынньыга, аармыйа генерала С.М. Штеменко "Генеральной штаб сэрии сылларыгар" диин кинигэтигэр. Аҕа дойду Улуу сэриитин элбэх томнаах историятын биир кинигэтигэр 125-с стрелковой дивизия бойбобой донесениета аҕалылыбыт. Онно этиллэр: "Коммунистар уонна комсомолестар инники сылдыаллар, байыастары бэйэлэрин батыһыннараллар, дьон хахай курдук сэриилэһэллэр".

Бэс ыйын 10 күнүгэр саҕаламмыт кимэн кириити хайдах курдук дохсундук барбытын манньк чаччылар да туоһулууллар.

Бэс ыйын 21 күнүгэр Выборг куорат, бэс ыйын 28 күнүгэр Карельскэй АССР столицата Петрозаводскэй босхоломмуттара. Атырдыах ыйын 17 күнүгэр Финляндия правительствота фашистскэй Германияны кытта дуоҕабарын көтүрүргэ уонна сотору сэриини тохтооторго күһэллэбитэ.

Ити сыл от ыйын бүтэһигин эргин Дмитрий Павлов сэриилэһэр аармыйата Нарва туһаайытыгар кэлбитэ. Манна биир түн өстөөх тылыгар кириэн, уматар быгыылкаларынан фашистар "тигр" таанкаларын уматтыта. Өстөөхтөр "саллааттар сөбүлээбэт хамандырыдарын кэтэбиттэн сылдыан ытан кэбиһэллэр" диин сымыйа дойбуу тарҕаталлара. Бастаан утаа саха хамандыыра байыастар, бабар, сөбүлүөхтэрэ суоҕа диин, иһигэр ытырыктата саныыра.

- Кыайы 78 сылыгар -

Уоттаах сэрииттэн ордон кэлтэ

Дьинэр, оннук буолбатах эбит. Сэбиэскэй дьон, ханнык омуруттан тутулуҕа суох, бары биир ыал оҕолорун курдук сэриилэһэллэрэ, бэйэ-бэйэлэригэр көмөлөсүлэллэрэ.

Норуоттар доҕордоһуула диэн тугун Павлов манна үчүгэйдик билбитэ. Нарва өрүһү туорааһын кэмигэр өстөөх буомбата эстэн, тыылара түннэстибитэ. Дмитрий харбы сылдьан, саппыктын ууга сүтэрэн кэбиспитэ. Биир нуучча байыаһа хамандырыгар бэйэтин саппыктын уста охсон биэрбитэ, бэйэтэ өлбүт саллаат саппыктын кэппитэ. От ыйын 26 күнүгэр Нарва куораты ылбыттара. Инньэ гынан атырдыах ыйын 10 күнүгэр Ленин куората 900 күн устата салҕанан барбыт блокадаттан букатыннаахтык босхоломмота.

Ленинградскэй фронт сэриилэһэр кыратык тыын ыла түһэн баран, балаан ыйын 17 күнүгэр саҥа ордук күүстээх кимэн кириитин саҕалаабыттара. Кыргыһа-кыргыһа, өстөөбү экирэтэн, күнгэ 80-нуу килэмизтири бараллара. Хайы-үйбүэ балаан ыйын 22 күнүгэр Эстония столицатын Таллины босхолообуттара.

Прибалтика босхоломмотун кэнниттэн Павлов сэриилэһэр чаастара 3-с Белорусскэй фронтга бэриллибиттэрэ. Кинилэр өстөөх территориялар аан маҥнайгылартан биридэстэринэн үктэммиттэрэ. Илинги Пруссия нымэмэс ыт-рыцардарын, фашизм итихэтэммит уйалара буоларын биллэллэрэ. Гитлеровецтар кэлин бу сири "улуу Германия" байыаннай-индустриальной кийинэн онорорго суоттаналлара. "Бөрө дьаамата" диин Гитлер ыстаапката манна Раценбург ойууругар баара. Онон сэрии чэпчичэтээр өссө ыараабыта. Гитлеровецтар Илинги Пруссия хас биридии куоратын, дэрибинэтин, хас биридии поместьены куйахтаах, бөбөгөрүнүлүөх таас кириэппэскэ кубулуппуттара. Олортон өлөр өлүү уота биһиги саллааттарбыт үрдүлэригэр быыстала суох кутуллара.

"Бу үлүгүрдээх уоту сэбиэскэй сэриилэр кыайан туоруохтара суоҕа. Сэриилэр историяларыгар итинник суоҕа", - диин фашистар эрэнэллэрэ. Кинилэр пропагандалара Кыһыл Аармыйаны тугу да аһымат-харыйыбат, нымэмэстэри барыларын кыргар эрэ санаалаах дьиккэй күүс курдук көрдөрөллөрө. Фрицтэр харса суох, бэстилиэнэй хаан хаалыар диэри сэриилэһэллэрэ. Ол эрээри Сэбиэскэй Аармыйа кыайылыах кимэн кириитин тохтоотор оннук күүс суоҕа.

1944 сылга Сэбиэскэй Сэбилэниилээх Күүстэр өстөөбү Ийэ дойду историятыттан киэр илгибиттэрэ. Ону аһан Европа үгүс норуотун немецкэй-фашистскэй кулуттааһынтан босхолообуттара. ССРС сойууһа таахтара Великобритания уонна АХШ 1942 сылтан көһөрөн испит иккис фронттарынан 1944 сыл бэс ыйыгар эрэ тийэн, Сэбиэскэй Аармыйа гитлеровскэй Германияны соҕоботун да кыайара биллибитин кэнниттэн, дьэ, аспыттара. Ол эрээри Арденнарга сойууһаах аармыйалар ыарахан балаһыанһаҕа түбэспиттэрэ. 1945 сыл тохсунньу 9 күнүгэр Черчилль И.В. Сталинга көмө көрдөһөн сурук суруйбута.

Сэбиэскэй Сойуус Маршала И.С. Колев командуюшайдаах 1-кы Украинскэй

уонна 1-кы Белорусскэй фронттары кытта бииргэ тохсунньу 12 күнүгэр кимэн кириитин саҕалаабыттара. Павлов сэриилэһэр 21-с аармыйата бу фронтга бэриллибитэ. Фронт сэриилэрэ Сандомир плацдармыттан ити күн тыһыынчанан артиллерийскэй сэбиргэлинэн ураганныы уоту аһан, Висла-Одер операциятын саҕалаабыттара. Өстөөх 25 км кэтиттээх оборонатын көңү көтөн, кинилэр диэки кимэн кирибиттэрэ, Польша кырдыбас столицатын Краковы, Катовица, Брошлав куораттары босхолообуттара. Висла, Одер, Нейсе өрүстэри туораан, Дрезденгэ тийбиттэрэ.

Одер өрүс уңуор биэрэгэр баар биир дэриэбинэ аттыгар Павловтаах аҕыйах буолан гитлеровецтар психическэй атаакаларыгар түбэспиттэрэ. "Тигрлэр" кэннилэрттэн өстөөх сатыы сэриилэрэ хара тыа курдук халыйан, тобу ааннаан иһэллэрэ. Батальон хамандыыра майор Бабич таанкалары ытылаабакка аһарарга бирикээстэбитэ. Өстөөхтөр чугаһаан эрдэхтэринэ, биһиги "Катюшаларбыт" ытылаан субуруппуттара. Иирбит фрицтэр тосторун ылан, букатыннаахтык хаптайбыттара.

Дмитрий Иванович бу кыргыһыга хорсунун көрдөрбүтүн уонна өстөөх штабс-хаптыаанын билээн туппутун иһин Александр Невскэй уордыаннар түһэрлибитэ. Кинини Кыһыл Сулус уордыанынан наҕараадалаабыттара.

Бу фронт Д.Д. Люлешенко уонна П.С. Рыбалко командуюшайдаах таанкалаах аармыйалара өстөөх арҕабын Берлини штурмалаан ылыыга кыттыбыттара уонна Чехословакия столицатын Праганы босхолоппуттара.

Ити курдук саха саллаата, Сэбиэскэй Аармыйа офицера Дмитрий Иванович Павлов бэйэтин төрөөбүт Ийэ дойдутун эрэ буолбакка, ону аһан Европа атын дойдулары босхолоонунга кыттыбыта.

Сэриилэһэр аармыйаҕа сылдьан, Дмитрий Иванович Павлов өссө 1944 с. алтынньыга Ленин баартыйатын кэжкэтигэр ылыллыбыта. Өлөр-тиллэр кыргыһыларга: "Коммунистар, инники!" диин хамаанданы биридэ эрэ истибит буолбатах. Ити хамаанданы рота хамандырын быһыытын саамай мүчүргээннээх түгэннэргэ кини бэйэтэ эмиз биэрлэпэ.

Хорсундук сэриилэспитин иһин Дмитрий Иванович Павлов өссө хас да мэтээлэринэн наҕараадаламмыта. Сэриигэ сылдьан үстэ бааһырыта, биридэ контузияламмыта. Оскуолагы төбөтүгэр уонна окумалыгар билингэ диэри илдэ сылдыар. Кини сэриини капитан званиелаах түмүктээбитэ.

Демобилизацияланан баран, ол кэмтэн ыла төрөөбүт Өнгөлдөтүгэр эдэр көлүөнэни иитиигэ учууталаата. Ити иһигэр кэнники 30 сыл устата аҕыс кылаастаах оскуола дириэктэринэн үлэлиир. Үлэлии-үлэлии, кэтэхтэн Саха Судаарыстыбаннай университетин бүтэрбитэ. Норуот үөрэтирин туйгуна буолбута. Кини үөрэппит оҕолоруттан билигин элбэх киһи үрдүк үөрэби бүтэрэн, норуот хаһаайыстыбатын араас салааларыгар ситиһилээхтик үлэли сылдыар. Кинилэртэн сэттэ киһи - наукаҕа кандидаттар.

Дмитрий Иванович кыргыс толоонуттан эргиллэн кэлиэбиттэн идеологическай фронт байыаһынан үлэлиир. Отучча сыл устата марксизм-ленинизм оскуолатыгар пропагандастаата. Кини үөрэтэр ити оскуолатыгар дьон бабаран уонна дуулуһан туран сылдыаллар. Пропагандист хас биридии дьарыгар кичэйэн бэлэмнэнэр. Үөрэтии активнай формаларын туһанар. Үөрэтиллэр матырыйаалы күннээҕи олобу кытта ыкса сибээстиргэ кыһанар. Сүрүн болгомотон коммунистическай сиэри-майгыны иити, үлэ диксипилинэтин бөбөгөрүтүү уонна онорумтуону үрдэтии боппуростарыгар уулар.

Өнгөлдө отделениета оройуонна сохуостар отделениеларын социалистическай куоталаһыларыгар кэнники сылларга үгүс төгүл кыайылыаһынан табыста. Маньаха кини үтүөтэ-өнгөтө кырата суох. Ленинскэй оройуон баай оупуттаах, биир бастын пропагандаһа Дмитрий Иванович Павлов өрөспүүбүлүкэтээби Бочуот дуоскагыгар таһаарыллыбыта.

Кини икки убайа историяҕа кирибит улуукааннаах Сталинградскэй кыргыһыга кыттыбыттара. Улахан убайа Иван ол кыргыһыга героиду охтубута. Братскэй могилаҕа көмүллэ сытар. Михаил бу кыргыһыга сиһин тонобобун тосту ыттаран, Сталинград уулусатыгар өйө-төйө суох, өлөр-тиллэр икки ардыгар сыттарына, куорат биир хорсун пионера уот салааскаҕа тийэн санчааска илдибитэ. Кини хас да госпитальга эмтэнэн үтүөрэн баран, 1943 с. тохсунньу бүтэһигэр эмиз сэриилэһэр фронтга кэлбитэ. Олунньу бүтэһигэр Полтава уонна Сумы куораттар икки ардыларыгар сытар Нижнэй Сыворатка дэриэбинэ иһин кыргыһыга иккинин ыараханньк бааһырыта. Өстөөх снарядын үлүтүккэй кини түөһүн дьөлө көтөн, хаҥас лаппаактыгын үлүтүрүпүтэ. Уҥа атабар икки сириэн бааһырыта.

Өр эмтэнэн баран, ити сыл бүтүүтэ Москваҕа байыаннай почта үлэһиттэрин куурустарыгар үөрэммитэ. 1944 с. тохсунньу бастаах анарыгар байыаннай почтаҕа сылдыбыта. Онтон ити сыл алтынньыга эмиз сэриилэһэр аармыйаҕа барбыта. Польшаны босхолоспута. Белоруссияҕа, Латвияҕа, Польшаҕа, Германияҕа бандитизмы суох онорууга кыттыбыта. Бойбобой үтүөлэрин иһин Кыһыл Сулус уордыанынан, "Сталинград оборонатын иһин", "Германияны Кыайыи иһин" мэтээллэринэн, "Туйгун связист" бэлиээнэн наҕараадаламмыта.

Сэрииттэн эргиллэн кэлэн баран, Михаил Иванович, төһө да инбэлиит буоллар, өр сыл учууталаабыта. Элбэх оҕону үөрэппитэ, ииппитэ, сэрииттэн дооруобуйата мөлтөөн, билигин сынныаланна олоорор.

Үһүс быраат Макар Япония милитаристарын урусхаллаһынгна кыттыбыта. Сэрииттэн этэнгэ эргиллэн кэлэн баран учууталаабыта. Билигин эт-үүт кэмбинээтигэр үлэлии сылдыар.

Ити курдук биир дьэ кэргэнтэн Аҕа дойду Улуу сэриитигэр түөрт ини-бии Павловтар сылдыбыттара. Үстэрэ ынырык кыргыһы толоонуттан дойдубарыгар этэнгэ эргиллэн кэлэн, эйэлээх олобу туууга сыламтата суох үлээтилэр, билигин да үлэлиилэр. Кинилэр Улуу Кыайыи 40 сылын туолар үбүлүөйүн үөрүүлээхтик көтүлүлэр.

Д. НИКОЛАЕВ.
"Кыым" хаһыат 169-с №-рэ,
1985 сыл от ыйын 25 күнэ.

"Ньурба уоттара" түмсүү чилиэнэ, "Арасыйыа ийэлэрэ" Бүтүн Арасыйыатааҕы ийэлэр хамсааһыннарын Ньурбатааҕы салаатын сэбиэдиссэйэ Валентина Давыдовна Федорова "Ньурба" хаһыакка "Умнуллубат түгэннэр" диин Варя Потапованы кытта алтыспыт түгэннэрин истинник-иһирэхтик ахтан суруйбутун астына, долгуйа аахтым.

Кини Ньурба 1 №-дээх оскуолатыгар үөрэнэр сылларыгар Варяны алтыспыт түгэннэрин ааҕааччыга тийимтиэтик кэпсирэ сүрдээх кэрэхсэбиллээх. Варя оҕо сылдьан, оскуолаҕа үөрэнэр кэмигэр мэлдьи үөрэ-көтө, күлүмүрдүү сылдыар ис куттаах, кырдыгы өрө тутар үтүө санаалаах кыыс буоларын, хаан-симмэн кустуктанарын, этэн көрө-көрө чугаара күлэрин чорботон бэлиэтиир.

Оскуола уопастыбаннай үлэтигэр бэриинилээхтик үлэлиирин, хомсомуол мунньахтарыгар тыл этэрэ оччоттон урагытын, тийимтиэтин чорботор. Биир оннук мунньаха Варя, дьуөгэтэ Сада Мухоплевалыын бэрээдэги кэспит Иванов Афоняны туруула-

- Бэчээттэммиккэ эргиллэн - "Умнуллубат түгэннэр" сыралмарын сыдыайа

хан мөккүһүн оскуолаҕа хааллаттарбыттарын сөхпүтүн билигин да умнуллубат эбит: Афоня үөрэбэр мөлтөх, бастаах уруокка хойутуур үһү. Варя тус санаатын туруулаһара хааныгар баар эбит, кини бу майгыта, олобу урагытык көрүүтэ уус-уран айымньыларыгар дьэнкэтик көстөрүн өссө төгүл итэ-бэйдибит.

Валентина Федорова 70-с сылларга СГУ филологическай факультетыгар үөрэнэ кирибит. Үрдүкү кууруска үөрэнэр Варя Потапова ис дууһатын эбэрдэлээбиттэн Валя олус үөрбүт, санаата көтөбүлүбүт. Бу курдук, Варя биир дойдубарыгар кутунан-сүрүнэн олус чугаһа, кинилэр олоххо ситиһиллэриттэн олус үөрэрэ.

Варя айар үлэҕэ дьуордаах кыргыттарга олус болгомотлоохтук сыһыаннаһара бэлиэтэнэр, ол курдук, Людмила Азарованы, хоһоон суруйарын билэн, кэнсиэркэ хоһоонгун ааҕан, көрөөччү-

лэргэ билиһиннэр диин көрдөһүү быһыыгынан соруудахтаабыт. Людмила ульуор педагогтар сыдыааннарыгар, Ньурба чабылхай уолугар, боксер Владимир Павловка кэргэн тахсыбыта. Кэлин Павлова Людмила Ивановна Ньурбаҕа УНО профсоюзун бэрэссэдээтэлэ этэ. Кинилэр оҕолоро төрөөбүт Ньурбаларыгар ситиһилээхтик үлэлии сылдыалларгыттан үөрэбит.

Дьукуускайга саас "землячестволар" саҕаланаллар. Ньурба землячествотын тэрийэргэ Варя баскөс киһи буолар эбит. Кини поэт кыыс буолан, бу тэрээһини дириг ис хоһоонноон, дьон сүргэтин көтөбөр курдук кэрэхсэбиллээхтик тэрийэрэ. Мыраанна тахсан, биир оннук тэрээһини Валя Федорова олус чугастык ылыммыт, кутугар-сүрүгэр умнуллубатын ингэриммит. "Кырдык, итинник тэрээһиннээх, көхтөөх, көрдөөх землячествоҕа мин уонна сылдыбатабым", - диин суруйара

олус ылыннарылыаах, киһини үөрдэр, сүргэни көтөбөр.

Бу тэрээһин В. Потапова салайытынан олус үчүгэйдик ытыллыбыт. Бары үөрбүттэр-көппүттэр, биир дойдубарыгар эйгэтигэр кириэннэр, сүрдээбин дуоһуйбуттар, куттара-сүрдэрэ нус-хас буолбут, кэлэр кэмгэ эрэллэрэ күүһүрбүт, сомоҕолоһуу сүдү тыһаа биллибит. Тэрээһин бүтэр уһугар кистэлэн куоластааһынын "Королева землячества" диин үрдүк ааты Варя Потапова ылбыт. "Королева хоронатын кэнсиэрбэ баанканан сатабыллаах барайыгык уолаттар онорбуттара киниэхэ эрэ анаммыт курдук этэ, уруй-айхал бөбө буолбуппун", - диин Валентина иһирэхтик ахтар.

Валентина Федорова бу ыстатыйатыгар В. Потапова киһи быһыытынан үтүө сиэрэ-майгыта ойууланар: кини кырдык иһин туруулаһыта, дойдубуттар, дьонугар-сэргэтигэр Таптала, Махтала,

Эрэлэ, тэрийэр дьубура толору арыллыбыт. Бу буолбут түгэннэр күн бэбэһэнни курдук ойууламмыттар ааҕааччыны бу түгэннэр кыттылыахтарын курдук өйгө-санааҕа киллэрэллэр.

Валентина кэрэни кэрэхсиир сырдык, ыраас, позттыы куттаах буолан, В. Потапованы олус чугастык ылыммыт, эдэр сааһын умнуллубат чабылхай түгэннэрин сүрүбэр сөһөрдөн, долобуугар тутан сылдыарын дьонго-сэргэҕэ билиһиннэрбитигэр В. Потапова аймахтарын ааттарыттан сиртэн халлаанга диэри махтанабыт, чэ-гизэн-чэбдик туругу, нус-хас олобу, элбэх үөрүүнү, сырдык эйгэни бабарабыт. Умнуллубат түгэннэр сыраллара сыдыайдын!

Арасыйыа үөрэтирин туйгуна, Учууталлар учууталлара, СӨ үөрэтирин Бочуоттаах бэтэрээнэ, СӨ үөрэтирин үтүөлээх үлэһитэ, Ньурба улуунун Бочуоттаах гражданина Сэмэн Акымабыс БАТААКАП.

Мин Ньурба улуунун Николай Николаевич Чусовской аатынан Антоновка орто оскуолатын 8 "а" кылааһын үөрэнээччитэ Николай Георгийбын.

Гитлеровскай Германия 1941 с. бэс ыйын 22 күнүгэр Сэбиэскэй Союзуска саба түспүтэ. Сэриин сабаланаатын кытта 1905-1918 сыллаах төрүөх ыччаттар маассабай мобилизацияга түбэһэн Кыһыл Аармыйа кэжкэтигэр ынгырыллыбыттара. Ийэ дойдуну көмүскээһин бастакы ынгырыллан, балабан ыйын 1 күнүгэр 1941 с. борохотунан барбыттара.

Ол курдук Аба дойду сэриитигэр хос эһэбит Софрон Романович уонна быраата Спиридон Романович бэс ыйын 26 күнүгэр 1942 с. бэбиэскэ тутан, фронтна ынгырыллыбыттара. Ийэ дойдуну тунугар уоттаах сэриигэ олохторун толук уурбуттара. Биһиги хос эһэбит Софрон Романович кулун тутар 13 күнүгэр 1943 с. сырдык тыына сэриин толоонугар быстыбыта. Кини көмүс уңуоҕа Смоленскай уобаласка Велижскэй оройуон Селезни дэриэбинэтигэр харалла сытар. Оттон быраата Спиридон Романович уоттаах сэриигэ хорсундук сэрииллэн алтынны ый 24 күнүгэр 1942 с. сырдык тыына быстан, Сталинградскай уобалас Кузмиичи элиэннэтигэр көмүллэ сытар. Спиридону "Сталинградскай босхолоонун иһин" мэтээлинэн наҕараадалыырга уурбуттара.

Мин бүгүн сэриин кэмигэр дьизэлэригэр хаалан Улуу Кыайыны уһансыбыт хос эбэлэрим туһунан билээри эбэм Мария Семеновна Седалищевналыын кэпсэттим, дьизэ кэргэним историктын кытта билистим уонна дьоммут туһунан ахтылары булан аахтым.

Хос эбэм Февронья Николаевна Захарова туһунан 2005 с. эбэм төрөппүт кыһа Гаврильева Варвара Софроновна суруйбут ахтыгыттан суруйан билиһиннэриэм.

"Ийэм Февронья Николаевна эбэбиттэн Павлова Мария Иппатьевнаттан соҕотох оҕо. Февронья кыратыгар ийэтэ бэйэтэ тикпит туос ыбайкатыгар ынаҕын ыат, сылаас үгү батыһынара сылдьан кутан иһэрдэрэ үһү. Онон кини доруобай этэ, мээһэ ыалдыбат буолан миигин аһынара. Кыһым куруук ыалдыар, оттон мин ыалдыбаппын.

Ийэбин Февроньяны 14 саастааҕар 20 саастаах Софрон Романович дин киһиэхэ кэргэн биэрбиттэр. Февронья Николаевна 1910 с. т. сэриин уонна сут кураан сылларга сүөһү үлэтигэр үрэх баһынан тарҕаммыт фермаларга үлэлээн аһынан хааччылыта. Кирииннэн эһэбит Павлов Сергей оту-маһы бэлэмнээн, маһыһына харабыйадаан, чэй, бурдук харчытын хамнаһыгар ылан аччыктаабакка быр-бааччы олобуппут.

Ийэм аҕабыт сэриигэ барарыгар 5 кыра оҕолоох хаалбыта. Холкуос оҕуруотугар үлэлээбитэ. Онон балтараа саастаах Октябрина дин балтыбын ийэм үлэлиир сиригэр, сайынны куйааска көтөбөн илдьэн, эмтэрэн аҕалар этим. Ол оҕону мин көрөрүм, аһатарым, харайарым. Ол балтым икки саастааҕар ыалдыан өлөн хаалахтаабыта.

Ийэм кэлин сушилкаҕа бурдук ыраастааһыныгар, куурдуутугар үлэлээбитэ. Ол кэнниттэн өрүс уңуор эбэтэр Күндээдэттэн ыраах фармаҕа дояркалаабыта, онон сиэннэрин эбэм уонна эһэм көрбүттэрэ.

Сэриин бириэмэтигэр ийэм тылыга үлэлээбитэ. Ол иһин "Сталин төбөлөөх" мэтээли биэрбиттэрэ. Кини иистэннэн буолан, фронтна ытарга үтүлүк, бэргэһэ, кээнчэ тигэрэ. Аһара ыраас аккумулятив иистэннэн этэ.

Сэриин сылларыгар ийэбитинэн бурдугу сиэрпэнэн быһан, түүннэри баайан соһулумнуурбут. Кэтэх бурдугу куолаһын тоноон, куурдан, хатаран баран суорунаҕа тардан, мээккэ бурдук гынан, лэппизскэ онгорор курдук

Сэриин дуораана мин дьизэ кэргэммэр

Сэриигэ атаары. Хаҕастан уҕа: 2. Хос эһэм Софрон Романович, хос эһэм быраата Спиридон Романович, 2 эрээккэ хаҕастан бастакы: хос-хос эбэм, иккис: хос эбэм Февронья Николаевна.

ыарахан үлэлэри толоробут". Ол суоруна музейытыгар баар, ону көрөн оҕолор итинник ыарахан суорунаннан хайдах бурдугу мээккэлиллэрэбуолла дин мин салынным, ыарахан баҕайы икки таас икки ардыгар бурдук илдьиритиллэр эбит. Ыарахан үлэ эбит оҕолорго дин хос эбэлэрбин аһынным.

"Ийэм наһаа мааны майгылаах этэ. Биир да киһини кытта кыһырсар, этиһэр диэни билбэтэ. Кыһыра да сылдыарын өйдөөбөппүн, үөрүннэнэ бэрт этэ. Ол эрэн оҕолоругар ирдэбиллээх булааччы.

Дьонго куруук көмөлөһө сылдыарын сөбүлүүрө. Ыалларын оҕолорун таҕастарын тигэрэ-истэҕэ сону, тэлигирийкэни, көстүүмү (чараас таҕаһы этэ да барыллыбат), бэргэһэни уо. д. а иистэнэрэ. Массыынан эмиз иистэнэрэ.

Сааһыран баран иистэнэрин миэхэ көһөрбүтэ, бэйэтэ сүбэлээн үөрэтэн биэрэрэ", - дин кыһа Варвара Софроновна ахтыгытыгар суруйбутун билиһиннэрдим.

Аны билигин хос эһэм Софрон Романович уонна хос эбэм Февронья Николаевна оҕолорун туһунан билиһиннэриэм.

Улахан кыыстара Мария Софроновна оскуолаттан эрдэ уурайан холкуоска, кэлин сопхуоска хонуу араас үлэтигэр үлэлээн, балтын уонна бырааттарын иитиспитэ. Эдэр сааһыгар Аба дойду кыттылааҕар, дэгиттэр талааннаах механизаторга, электрик, дизелист, моторист, тимириинэн уһанар идэлээх "Киров" холкуостан тирүүтээх Степан Васильевич Николаевка кэргэн тахсыбыта. Степантан 4 кыыс уонна 4 уол оҕоломмота. 16 сиэн, 5 хос сиэн ытык-мааны эбэлэрэ, тыыл уонна үлэ бэтэрээнэ буолбута. Кыра кыыстара Варвара Софроновна Ньурба улуунун Күндээдэ нэһилиэгэр төрөөбүтэ. Орто анал үөрэхтээх. Үлэтин 1953 сылтан Ньурба уонна Араҕастаах детдомнарыгар иитэччинэн саҕалаабыта. 1961-1965 сс. Хаҕалас оскуолатыгар начаалынай кылаастарын учуутала. 1965-1975 сс. Чаппанда оскуолатын домоводствоҕа учуутала. 1975 сылтан бочуоттаах сын-нылангта тахсыар диэри Антоновка оскуолатыгар уһатыллыбыт күннээх группа иитэччинэн үлэлээбитэ.

В.С. Гаврильева - норуот талааннаабын уонна саха национальнай көстүүмнэрин пропагандаһын быһыытынан тус бэйэтин 80-ча быыстапкатын тэрийбитэ. Улуус уонна өрөспүүбүлүкэ куонкурустарын кыайыылааҕа. Дьахтар хамсааһынын көхтөөх кыттааччыта, уопуттаах наставник, олоҕор сириин актыбыһа. ССРС мэтээллэринэн, Саха АССР үөрэтин министриэтигэтин бочуоттаах грамотатынан наҕараадаламмыта. Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэбириитин туйгуна, Ньурба

оройуонун уонна Октябрьскай нэһилиэк бочуоттаах олохтооҕо, тыыл, үлэ уонна норуот үөрэбириитин бэтэрээнэ.

Варвара Софроновна кэргэнэ Семен Давыдович тыыл, сэбиэскэй уонна педагогическай үлэ бэтэрээнэ, үлэһит үтүөтэ, майгылаах бастына, биллэр общественник - икки уол, икки кыыс оҕолоохтор, сэттэ уол, түөрт кыыс сиэннээхтэр.

Үһүс оҕото Октябрьскай нэһилиэктэн олохторун сэннэлээх кэмнэрин бүтүннүү байыаннай сулуспаа анаабыт дьоннортон биридэстэринэн Захаров Иван Софронович буолар. 1953 с. Ньурба 1-гы №-дээх орто оскуолатын бүтэрэн баран, Ульяновскайдааҕы байыаннай училищеҕа үөрэнэн, 1956 с. бүтэрэн лейтенант званиялаах эдэр офицер Ураллааҕы байыаннай уокурукка сибээс взводун командирынан ананар. Иван Софронович 1959-1964 сс. Сэбиэскэй аармыйа Германиятааҕы бөлөхтөрүгэр сулуспалаабыта. Дойдугугар эргиллэн кэлэн, Ураллааҕы байыаннай округ радиоконтроль уонна радиоэлектроннай харыстаны сулуспатын начальнигынан инженер солбуйааччытынан, онтон байыаннай сулуспатын бүтэһик 10 сылын устатыгар Свердловск куорат Орджоникидзевскай оройуонун военкомун солбуйааччытынан үлэлээбитэ. Иван Софронович Захаров 30 сыл устата сулуспалаан баран, 1983 с. подполковник званиялаах отставкаҕа тахсыбыта. Кини билигин Екатеринбург куоракка сынныалангта олоҕор, кэргэнэ Зинаида Федоровна экономист идэлээх. Иван Софронович оҕолоро үлэһит буолбуттара, 4 сиэннээх дьоллоох аба уонна эһэ буолан олоҕор.

Кыра уоллара Захаров Алексей Софронович 1957 с. "Ньурба" сопхуоска бастаан хонуу араас үлэтигэр орубуочайынан үлэҕэ кирибитэ. Ол сылдьан Киин отделение ньиэрэ көрөөччүнэн, сопхуос ремонтнай мастерскойугар автослесарынан, онтон устуна сопхуоска суоппарынан үлэлээбитэ. 1959-1962 сс. Сэбиэскэй аармыйаҕа сулуспалаан, кэлэн баран 1962 с. Ленин уордьаннаах Львовтааҕы политехническай институт үрдүк үөрэх кыһатын үөрэнэн, инженер-механик идэтин баһылаабыта. Ити үөрэҕи ситиһилээхтик бүтэрэн, үксүн салайар үлэҕэ сылдыбыта. Ол курдук Ньурбатааҕы АТК начальнигынан, "Сельхозтехника" управлалыаҕы солбуйааччытынан, Ньурбатааҕы ПМК трест "Якут-мелиоводстрой" начальнигынан, Ленинскэй оройуон Тьа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнигынан ананан, итинник үрдүк дуоһунастарга ситиһилээхтик үлэлээбит салайааччы быһыытынан оройуонугар улахан убаастанар ки"и буолбута. Ол иһин 1986 с. "Ньурба" сопхуос

Захарова Февронья Николаевна

Павлова Мария Софроновна

дириэктэринэн ананан ситиһилээхтик үлэлээбитэ. Аны 1990 сылга XXI-с Созывка быыбарынан талыллан Ньурба бөһүөлөгүн норуодунай депутаттарын бэрэсэдээтэлэ буолбута. Устунан Ньурба бөһүөлөгүн Сэбиэтин солбуйааччы бэрэсэдээтэлинэн ананан ситиһилээхтик үлэлээбитэ. 1994 с. Ньурбатааҕы пенсионнай сулуспаа управлениетыгар үлэҕэ кириэрэ. Онно биэнсийэ уонна босуобуя тиэрдээччи отделыгар начальнигынан ананан үлэлээбитэ.

1998 сылтан кэргэнэ Лидия Ивановналыын бочуоттаах сын-нылангта олоҕоролор.

Эһэм Степан Васильевич Николаев сайын от үлэтигэр саҕа үлэлэһэн иһэн 1943 с. от ыйын 21 күнүгэр байыаннай сулуспаа ынгырыллыбыта. Бастаан Чита уобалаһыгар 386 запасной стрелковой полкага, онтон 67-с запасной стрелковой полкага сулуспалаабыт. 1945 с. атырдыах ыйыгар Маньчжурияҕа Японскай империалистартан босхолоонунга үөһэ этиллибит полк састаабыгар сылдьан сулуспалаабыт. Биир ый устата сатыы, арыт массыынанан Улахан Хинган дин хайаны туораан, Хайлар куораты ааһан Тумуля куораты босхололор. Онтон 1946 с. ахсынны ыйга Хабаровскай куоракка 36-с отдельнай стрелковой батальонна сулуспалаабыт. 1948 с. муус устар 8 күнүгэр сулуспалаан бүтэн, дойдугугар Саха сиригэр эргиллэн кэлбитэ. Ити сыл Антоновкага аан бастаан кыра электростанция үлэлээбитэ, онтон локомобиллар үлэлээбиттэрэ. Онон холкуоска, сопхуоска электромонтерунан, локомобиль машиниһынан сылдыбыта. 1957 с. дизельнай станция дизелиһинэн, онтон ЦРМ-на слесарь моториһынан үлэлээбит, ол кэнниттэн сопхуоска монтажинигынан, онтон кэлин өрөмүөннүүр мастерскойга биэнсийэҕэ тахсыар дьылы двигателлэри өрөмүөннүүр слесарынан үлэлээбит.

Эбэм Павлова Мария Софроновна 1931 с. Ньурба улуунун Күндээдэ нэһилиэгэр Кугдаар дин сиргэ күн сирин көрбүтэ. Эбэм Мария Софроновна бэйэтэ суруйбут ахтыгыттан билиһиннэриэм:

"Нулевой кылааска Араҕастааха үөрэммитим, сэттэ биэрэстэлээх сиртэн оскуолаҕа сатыы барааччыбыт. Аччык буолары билбит дьоммут. Онтон "Чөһөчөк" дин сиргэ 5 сыл олоҕор баран, "Сталин" холкуоска көһөн, кэлэн олобуппут. Ийэм Февронья оскуоланы сууйар, биһиги ону сууйсан көмөлөһөр этибит. Эһэм уопсай дьизэ остуорас. Онон оһох оттор, мас тийэр, оттон мин мас мастыбын. "Кыталыктаах" дин сиргэ сайынот мунньуһар этим. Аҕабыт Софрон Романович сэриигэ барбытын кэннэ, ийэм Февронья фермаҕа ыанньыксытты барбыта. Ол иннинэ ийэм оҕуруокка үлэлээбитэ. Онтон оҕолор туораах бурдук ичигэстибит, сиэрпэбилибин быһа таппыт суолум билигин да

баар. Биир сыл устата уопсай мунхаҕа сылдыспытым. Төһө балык кэлэрин билбэппит, ону үксүн госуодарствоҕа туттараллар этэ. Сылдыспыт оҕолорго 5-6 балыгы биэрэллэр этэ. Кыһын ынах тириитин талкынан имитэбит, каникулга итинник үлэлээн сылайыы бөҕө. Тириин субатын миин гынан иһээччибит. Мин табаарыстарым бары уолаттар этэ. Кинилэр тугу ооннууларын барытын ооннуубун, кытыгырас этим", - дин эбэм Маайа оҕо сааһын туһунан кэпсээбитин сиэнэ Георгий суруйдум. Мантан көрдөххө эбээлэрбит барахсаттар тылыга улахан дьоннору кытта бииргэ үлэлээбиттэр эбит, олох аһытын-нылуунун бары билбиттэр эбит. Ону биһиги, кинилэр сиэннэрэ, хос сиэннэрэби-лиэхтээх эбиппит. Кинилэргэ хо-лоотооххо, биһиги олох чэпчэки-тик олоҕор эбиппит, Оҕо саас миннигыһин билбэтэхтэр. Оттон хос эбээлэрбит барахсаттар оҕолорун аһатан, таһыннаран, эр киһи ыарахан үлэтин үлэлээн Улуу Кыайыны уһансыбыттарыгар махтал тылларын этэбит.

Эбэм Мария Софроновна уонна эһэм Степан Васильевич күн сиринкөрдөрбүт 8 оҕолоро, оскуоланы бүтэрэн, үлэһит буолбуттара, билигин бэйэлэрэ эһэ, эбэ буолан олоҕоролор.

Би"иги хос эһэбит Софрон Романович фронтан биир манньык суруга баар: "Оҕолорум Мария Софроновна, Варвара Софроновна, Иван Софронович уонна Алексей Софронович дин ааттаах, үөрэхтээх дьон буолун", - дин кэриэтин курдук суруйбут этэ. Ол эппит баҕата туолбута. Оҕолоро аҕаларын кэриэс тылын толорон, үөрэхтээх дьон мааны-лара буолбуттара. Онон хос эбэбит Февронья Николаевна этэн-нэ кырдыан уһундук олоҕорбута. Ононоҕор 80 сааһыгар дизери сүөһүтүн көрсө сылдыбыт этэ.

Сэриигэ өлбүт хос эһэбит Софрон Романович, хос эбэбит Февронья Николаевна аатын үйэтигэр сыалтан сыл айы оскуола оҕотугар харчынан бириэмийэни таайыт Алексей Софронович 20-тэн таха сыл Анал бириэмийэни туттарар. Оттон биһиги боуйон хос эһэбит Николаев Степан Васильевич уонна хос эбэбит Мария Софроновна ааттарын үйэтигэр, эмиз анал бириэмийэни туттарабыт. Ол аата кинилэр үтүө ааттара сыл айы ааттана турар. Аба дойду 1941-1945 сыллаах сэриигэ Кыайыыга кинилэр кылааттара умнуллубат!

Ким да умнуллубат! Туох да умнуллубат!!!

Георгий НИКОЛАЕВ,
Н.Н. Чусовской аатынан
Антоновка орто оскуолатын
VIII "а" кылааһын үөрэнээччитэ.

Матырыйаалы бэлэмнээтэ:
ЗАХАРОВА ПРАСКОВИЯ
Михайловна, Н.Н. Чусовской
аатынан Антоновка оскуолатын
музейин, Көрдөрөр-үөрэтэр
киин салайааччыта.

Хорула сэрии сылларынаабы оҕолоро

Ньурба оройуонун биир саамай урук нэһилиэгинэн Хорула буолар. Саха сиригэр бары мунуктарыгар тарҕаммыт элбэх ыччаттардаах. Ол сүүн биричининэн оройуон кииниттэн 110 км ырааба, өр сылларга суола-иһэ суох олоһу уонна үйэ агарыттан үһүн кэмгэ, 1975 сылга диэри орто оскуола аһылыбатааҕа буолар. Инньэ гынан оҕолорун үөрэттэрэри уонна үчүгэй, массынанан сылдьар суоллаах-иистээх, электрческэй уоттаах сирдэргэ элэр ыаллар элбэхтик көсүттэрэ. Ол үксүлэрэ сэрии сылларын ыар кэмнэн оҕолоро.

Улуу Кыайы 70-тан тахса, Улуу Өктөөп 100 сылын туолар кэмнэригэр Хорула 800-чэкэ эрэ киһилээх буолабына, Хорула аатын ааттатар, төрөөбүт дойдуларын чиилин-суобаһын үрдүктүк тутар ыччаттар Саха Өрөспүүбүлүкэтин бары мунуктарыгар тарҕанан, ууһаан-тэнийэн, сайда-үүнэ олоһолорун чинчийэн үөрэттэххэ кырата 3-4 тыһынча киһи буолара саарбаҕа суох.

Хорула сэрии сылларынаабы оҕолорун туһунан бастагы холонуу быһыытынан Хорулабыт биир бастыҥ ыччата, Хорула нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, Саха Өрөспүүбүлүкэтин үөрэбириитин туйгуна, партиянай, сэбиэскэй үлэ бэтэрээнэ Юрий Наумович Иванов көбүлээһининэн "Сэрии сылларын оҕолоро" кинигэ 2016 сыллаахха 350 экзemplарынан күнү көрбүтэ. Редакциялааһыны биир дойдулаахпыт, талааннаах суруналыыс Ил Түмэн хаһыат генеральной дириэктэрэ Елена Николаевна Иванова онорбута. Кинигэни итиччэ киэн сиргэ тарҕанан олоһор Хорула ыччаттара, нэһилиэк уопастыбаннаһа олуһун сөбүлээтилэр.

Бастагы холонуу буоларын курдук, үп-харчы да суобуттан 1928-1945 сылларга төрөөбүт ыччаттарбытын барыларын кыайан киллэрбэтэхпит чуолкай. Инньэ гынан 11 түбээн түөлбөлөөн олоһор ыаллар оҕолоруттан бу кэмгэ тыыннаах тийэн кэлбит ыччаттарбыт уонна кинилэр тутарынан кинигэ ааптара Ю.Н. Иванов уонна матырыйаалы хомуйууга үлэһэспит соавтор И.И. Николаев 118 киһи ахтытын түмүктүт. Дынгэр ити биһиги баҕа санаабытыгар алдыс кыра. 20-с үйэ отутус сылларын 1945 сылга диэри төрөөбүт ыччаттар 20 %-гар тийбэт.

Хас сүүс дьонуннаах ыччаттарбыт эрдэ өлөн олохтон туораабытара буолуой!? Оҕо саастарыгар туораабыттар туоранан туран, олох олоһорут, сэрии сылларыгар уонна ол кэмнэргэ үлэ бөбөнү үлэлээн төрөөбүт нэһиликтэрин, оройуоннарын, өрөспүүбүлүкэ араас оройуоннарын социальнай-экономическэй сайдыыларыгар биллэр-көстөр кылааты киллэрбит, ол эрэн бүгүн биһиги кэккэбитигэр суох хас эмэ сүүһүнэн ыччаттарбыт тумнууга хаалалара, ахтылыбаттара алдыс буолуох этэ.

Ол иһин бастагы кинигэни салҕаан ити форматынан иккис кинигэ матырыйаалын төһө кыалларынан хомуйдубут уонна компьютерга киллэрэн бэлэмнээтибит. Кинигэ матырыйаалын хомуйууга, компьютерга бэчээттээһини Хорула библиотекатын сэбиэдэс-сэйэ Лариса Ивановна Андросова, култуура үлэһитэ Татьяна Алексеевна Иванова, Ю.Н. Иванов, И.И. Николаев бары биригэ сыраллаан үлэһэтибит.

Бу икки кинигэбэ кирибит көлүөнэ ыччаттар чабылхай олохторо көлөнөттөн көлүөнэбэ үтүө холобуру буолуобар саарбаҕаабыт. Сэрии кэннинээҕи 40-ча сылга диэри саамай элбэх ыччаты тэнипит көлүөнэ - бу кинилэр буолаллар. 60-70-с сылларга оҕо төрөһүнэ сыл ахсын 60-70 % тийэ сылдыбыта. Орто оскуола (1950-51 сылларга) 150 оҕоттон (1976-77 сылларга) 320 үөрэнээччилэнэ сылдыбыта. 1975-77 сылларга 39-37 оҕо, эбэтэр 2-лии кылаас оҕо орто уопсай үөрэхтэһин ситиэхотуу аттестатын ылыта элбэҕи

этэр. Иванова Христина Васильевна, Филиппова Ирина Михайловна, Степанова Парасковья Алексеевна, Николаева Дария Тимофеевна, Сельтюкова Парасковья Гаврильевна, Иванова Марфа Михайловна, Матвеева Мария Александровна, Федотова Парасковья Федотовна 10-11 оҕону төрөтөн Герой ийэ албан аатын ылбыттара.

Хорула дьону былыр-былыргыттан бөдөһүнүнэн-саданнарынан, үлэһитэринэн, булчуттарынан, күүстээх, кытыгырас дьоннодоһунан биллэрэ. Олору утумнаан сэрии сылларын оҕолоро үксүлэрэ кэпсээнгэ кирирэр кэрэ олоһу олоһон ааспыттара, сорохтор билигин даҕаны үлэ-хамнас үөһүгэр сылдыалара киһини үөрдэр, бэйэ көлүөнэтинэн киэн туттуу кыымын саҕар. Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии сылларыгар 30-с сыллардаагы оҕолор очотообу "Кыһыл Кустук", "Кыһыл Сулус", "Социализм суола", "Өктөөбүр төлөнө" холкуостарга уончалаах оскуола оҕолоро улахан дьонун тэҥнэ сайынын күнү кытары турсан баран, киһэ хойукка диэри сааскы ыһыга, сайынын - окко, күһүнүн - бурдук, хортуоска, оҕуруот аһын хомууругар үлэһиллэрэ.

Хорула нэһилиэгин ыччаттара, оскуола үөрэнээччилэрэ Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэриигэ килбиэннээх үлэһитин иһин мэтээлинэн наҕараадалаабыттара: Иванов Степан Петрович, Егорова Екатерина Максимовна, Иванов Егор Николаевич, Чымыров Софрон Афанасьевич, Максимова Варвара Максимовна. Сэрии бүтүтүн кэннэ үөрэххэ-билиигэ тардыһар ыччаттар үөрэхтэрин салҕаан, үрдүк, орто үөрэхтэргэ кирибиттэрэ. Оттон кыаммат-тийиммэт өттүлэрэ, ортоһуор үөрэхтээхтэр "Кыһыл Кустук" холкуос төһүү үлэһиттэрэ буолбуттара.

60-с сылларга ыччаты сүөһү иитиитигэр маассабайдык ыытыгы буолбутугар эдэр уолаттар-кыргыттар ыанньыксыттарынан, ыччат сүөһү бостууктарынан, ыһык көрөөччүлэринэн, сылгыһытынан фермаларга, урэх бастарынан үлэли барбыттара. Сорохтор 3 №-дээх Мархатаагы профтехучилищега үөрэнэн суоппар, тракторист идэлэрин баһылаан, илии ыарахан үлэтин тиэхиникэнэн солбуйбут-

тара, ыраабы чугаһатан холкуос уонна нэһилиэннэ тиэйэр-таһар үлэтин хааччыбыттара.

Сэрии сылларын оҕолоро, эрииттэн тыыннаах эргилэн кэлбит убайдарын кытары холкуос бары сүүн үлэтин көдүрүйбүттэрэ, "Кыһыл Кустук" холкуосу Алексеев Василий Афанасьевич, Кириллин Иван Гаврильевич салайар кэмнэригэр холкуос экономикатын өрө көтөхпүттэрэ, ынах-сылгы сүөһү, сибиннээ, кырымахтаах хара саһылы иитини оччолорго эдэр ыччат баһылаан-көһүлээн сайыннарбыта хайҕаллаах суол. Ион Степанов кэргэнэ Парасковьялыын, Прокопий Алексеев кэргэнэ Акулинынын, Христофор Тобонов кэргэнэ Варваралыын, Григорий Иванов кэргэнэ Варваралыын, Василий Иванов кэргэнэ Агафьялыын, Ефим Герасимов кэргэнэ Маайалыын, Ефим Иванов кэргэнэ Сүөкүлэлин, аҕас-балысты Мария, Христина, Варвара Николаевалар, Екатерина Иванова, Михаил Алексеев, Алексей Николаев кэргэнэ Арыппыанынын, Евдокия Ивановна, Матрена, Максим Степановтар, Акулина Данилова кэргэнэ Иван Терентьевтыын, Мария, Дмитрий Васильевтар, Иван Иванов, кэргэннэлэр Данил, Прасковья Михайловтар, Иван, Акулина Герасимовтар, Татьяна, Дмитрий Егоровтар, Татьяна Ионовна Давылова, Мария Иванова, Николай Алексеев, Яков Могуосов, Евдокия Сельтюкова, Мария Тобонова, Мария Сычирова, Евдокия Степановна-Чочанова, Иван Чочанов у.д.а бары "бастыҥ ыанньыксыт", "бастыҥ ыһык көрөөччү", "ыччат сүөһүнү иититин" маастардара буолбуттара. Төһө даҕаны албан ааты, уордьан-мэтээл ылбатахтарын иһин Хорула нэһилиэгин бастыҥ дьонноро, киэн туттуулар этилэр.

Иванова Парасковья Назаровна, Иванов Иван Васильевич (Саһыл Уйбаан) кэргэнэ Парасковьялыын кырымахтаах хара саһылы Чиллэбэ 60-70 төбөлөөх фермаҕа иитэн, бэйэлэрэ бултаан, балыктаан аһатан, бири ийттэн 3,5-4,5 оҕону ылан холкуоска үтүмэн дохуоту биэрэллэрэ. Кырдыас көлүөнэ сылгыһыттары Эмпыэ Николай Доголонов, Николай Федоров, Иван Степанов, Григорий Иванов, Никита Васильев, Васи-

лий Николаев, Иван Яковлев, Вячеслав Антипин, Михаил Васильев, Василий Семенов солбуйса үлэһэбиттэрэ. Ордук үчүгэй көрдөрүүнү Эмпэ звенота Иван Степанов салайарын саҕана ылан сылдыбыттара. Кур сылгыны 90-97 % тыыннаахтыы иитэллэрэ, 100 биэттэн 60-70 кулуну ылалара, баһаам элбэх түүлээҕи бултаан холкуос хааһынагыгар үп киллэрэллэрэ.

Куонааччаанга эстафетаны Христофор Тобонов, Николай Васильев, Алексей Николаев, күтүөт Василий Нектегеев, Макар Семенов, Георгий, Валерий Николаевтар салҕаабыттара. Христофор Тобонов салалтатынан 70-75-с сылларга кур сылгыны 98 % тыыннаахтыы иитэн, 100 биэттэн 80 кулуну ылан "Марха" сопхуоска бастаан, оройуон сылгыһыттарын куоталаһытыгар бастаан турардаах. Механизатордарынан таһаарылаахтык Иван Терентьев, Егор Кюдяков, суоппардар Михаил Николаев, Иван Иванов, Валерий Николаев, Павел Петров, Михаил Васильев-Сонобоос, Николай Иванов, тырахтарыстар Михаил Алексеев, Иннокентий Иванов, Тимофей Алексеев, Максим, Иван Чочановтар, Иннокентий Дужков, Алексей Иннокентьев, Аким Акимов у.д.а

Сэрии сылларын оҕолоруттан үөрэҕи ылбыттар орто-үрдүк үөрэҕи киллэрэн туран, элбэх ыччат анал үөрэҕи бүтэрэн идэлээх дьон буолбуттара уонна өрөспүүбүлүкэ араас оройуоннарыгар, Дьокуускай куоракка, Ньурба оройуонун нэһиликтэригэр айымньылаахтык үлэһэтилэр. Ситэтэ суох чаччылартан учуулат идэтин 30 тахса ыччат, бухгалтерынан - 7, тутуу инженеринэн - 4, инженер-механигынан - 2, зоотехник-тэрийээччи идэтин - 6, идэтибит суруналыыс - 3, учуонай зоотехник - 2, учуонай агроном - 1, фармацевт быраас - 1, хирург-быраас - 2, орто үөрэхтээх механик-электромеханик - 1, киноинженер - 1, ветврач 10, аты-эргин исписелистэрэ - 3, геолог - 3, култуура үөрэхтээх - 4, орто медицинскэй үөрэхтээх - 3, ветфельдшер - 3, 2 байыаннай идэлээхтэр бааллар, уонунан-сүүрбэнэн аабыллар суоппар, тырахтарысты уолаттардаахпыт.

Хорулаттан төрүттээх сэрии сылларынаабы оҕолортон элбэх биллиилээх дьоннор үүнэн табыстылар: Жараев Иван Спиридонович - Саха Өрөспүүбүлүкэтин кинофикациятын Управлениетын салайааччытынан үйэ чииппэригэр ордук кэмгэ салайбыта; Николаев Николай Иванович өр сылларга Правительство баһылыктарын - министирдэр Сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлигэр көмөлөөччүнэн өр сылларга энкилэ суох үлэһэбит; Николаев Данил Иванович хомсомуол Саха Уобаластаагы Кэмитиэтигэр отдел сэбиэдэсэинэн, ССКП Алтайахтаагы Райкомун иккис сэкирэтэринэн, 28 сыл СӨ үлэһитэрин Рескомун бэрэссэдээтэлинэн ситиһилээхтик үлэһэбит; Никифоров Валентин Иванович ЫБСЛКС КК инструкторынан, отдел сэбиэдэсэинэн, ЫБСЛКС Саха сиринээҕи обкомун маҥнайгы сэкирэтэринэн, Ньурба оройуонун баһылыгынан үлэһэбит.

Биһиги сүһүөх ыччаттартан киэн туттар дьоннорбут элбэхтэр:

1. Мария Титовна Чочанова - РСФСР үтүөлээх учуутала.
2. Евгений Романович Алексеев - РФ үтүөлээх учуутала.
3. Иван Николаевич Иннокентьев - СӨ үтүөлээх учуутала.
4. Августина Еремеевна Кайдалова - ССРС үөрэбириитин туйгуна.
5. Николай Дмитриевич Егоров, Афанасий Михайлович Николаев - РФ үөрэбириитин бочуоттаах үлэһиттэрэ.

Ону таһынан 12 киһи РФ үөрэбириитин туйгуна ааты ыллылар, 7 киһи - СӨ үөрэбириитин туйгунара. СӨ "Гражданский килбиэн" бэлиэтин - 5 киһи, ССРС профтехическэй үөрэхтэһинин туйгуна бочуоттаах ааты - 2, СӨ Доруобуя харыстабылын туйгуна ааты 3 киһи ылла. Үөрэбирииттэн, доруобуя харыстабылыттан атын салаа үлэһиттэригэр:

1. Жараев И.С. - РСФСР уонна СӨ култууратын үтүөлээх үлэһит.
2. Николаев Д.И. - РФ култууратын, Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһит.
3. Николаев А.Н. - ССССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһит.
4. Степанов К.М. - РФ тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһит.
5. Тобонов А.И. - СӨ үтүөлээх ветеринарнай бырааһа.
6. Константинов М.А., Егоров С.С. - СӨ култууратын үтүөлээх үлэһиттэрэ.
7. Павлов А.А. - ССССР үтүөлээх зоотехника.
8. Афанасиев Н.Х. - ССССР үтүөлээх бырааһын үрдүк аатын сүгэллэр.

Түмүккэ: Хорула сэрии сылларынаабы ыччаттара үөрэххэ, үлэбэ, култуураба, спорка, норуот уус-уран тылыгар, наукага - барыларыгар дэгиттэр сайдылаах көлүөнэ буолар диэн дуорааннаахтык этиэхпитигэр сөп. Быһата, сэрии сылларын оҕолоро диэн икки кинигэбит нэһилиэкпит устуоруйатыгар этно-историческай суолталаннаабын баҕарабыт.

Биһиги саҕалаабытынан салҕаан билигин айа-тута сылдьар ыччаттарга туһаайан этэбин: Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии кэннинээҕи, ол аата биһиги кэккэбитигэр 1946-1965 сылларга төрөөбүт ыччаттар, биһиги үгэспитин салҕаан Сэбиэскэй Союус ыһыллар диэри дьонуннаахтык олоһон, айымньылаахтык үлэ-лээн-хамсаан кэлбит көлүөнэ буолар. Сэрии кэннинээҕи эйэлээх олох икки түһүмэтин геройдарын туһунан ахтылылары архып докумуоннарыттан хомуйан кинигэ онорон таһаараллара буоллар диэн баҕа санаалаахпын.

Уйбаан НЬУКУЛААЙАП - Сизэ Дьынайап, суруналыыс, уопастыбанньык.

– Бары биригэбит –

Хангаластар СВО кыттыылаабын кытта көрсүстүлэр

Ыам ыйын 2 күнүгэр Хангалас нэһилиэгэр "Тойук" норуот айымньытын Дьэтигэр биир дойдулаах оҕобут, анал байыаннай эпэрээс-ийтэн уопускаатыгар кэлэ сылдьар буйуун Струкин Александр Семенович кытта көрсүһүү истигэйгэ буолан ааста.

Саалаба мустубут ийэлэр барахсаттары мэлдьи долгутар ыйытыктар, нэһилиэк олохтоохторуттан боппуруостар элбэхтик киридилэр. Саша хас бириди ыйытыкка толору эппиэти биэрэн истэ. Запорожье уобалаһыгар мобилизацияга түбэһэн барбыт уолбут бастагы линияба отделение командирьынан сылдыарын истэн киэн тутта санаатыбыт.

Чаастан ордук барбыт көрсүһүү түмүгэр бу бүгүнгү олохпутугар буола турар уустук балаһыаньаны дуһаларынан мэлдьи чугастык ылынан сүрэхтэрин сылааһын, алгыстарын аныы сылдыар ийэлэр, эбээлэр ааттарыттан нэһилиэк дьахталлары түмсүүтүн салайааччыта Антонова Елизавета Петровна, "Алаас Хотуна" эбээлэр түмсүүлэригэр Александр Винокурова, Раиса Герасимова, оройуон Сэбиэттин депутата З.В. Анисимова, олохтоох дьаһал-

та солбууааччы баһылыга Семенов С.А. махтал тылы этэн туран сэмэй бэлэхтэри туттардылар.

Түмүккэ ааспыт сылтан байыаннай эпэрээс-ийтэ кытта сылдыар биир дойдулаахтарыгар көмө оноруутугар элбэх үлэни ыыта сылдыар "Алгыс" дьахтар түмсүүтүн салайааччыта Елизавета Петровна нэһилиэк иистэһин дьахталларыгар Ил Түмэн солбууааччы бэрэссэдээтэлэ А.А. Григорьева аатыттан Махтал су-

руктары туттартаата. Көрсүһүүнү ийэлэр ааттарыттан Маргарита Федорова "... Барыаһым этэ бар дьоммор ыраас халлаан..." диэн истиг тыллардаах ырыанан түмүктээтэ.

Барыбыт баҕабыт: күүстээх санаа, инникигэ эрэл биир дойдулаах оҕобут, байыаспыт Саша Струкин туһугар алгыһынан тийэ туруохтун!

Мария НИКОЛАЕВА.

ГОД ТРУДА
В РЕСПУБЛИКЕ САХА (ЯКУТИЯ)
2023

– Улэ сыла –

32 сыл дьонго наставнианньаны бэлэхтиир

"Кто стучится в дверь ко мне с толстой сумкой на ремне..." диэн Ленинград почтальонун туһунан Самуил Маршак биллэр строкаларын ойдүүр буолуохтааххыт. Бүгүн бу строкаларын хайдах бабарар күнгэ-дьылга хаһыат, сурунаал, сурук биһэхэ тиэрдээри тиэтэйэр почта үлэһиттэрин үлэтин эмиэ хохууохха сөп.

Ньурба почтатыгар 1991 сылтан үлэтиир 1 кылаастаах почтальон, почтальоннар биригэдьиридэр Людмила Элляевна Сорскаяны кытта Улэ, саас бырааһынньыгынан сибээстээн почтальон үлэтэ диэн хайдахын туһунан кэпсэттим.

Людмила Элляевна учууталлыгы сылдан субу-субу ыарытылар буолан (бронхиттаах эбит), быраастар субэлэрин ылынан хааман чэбдигирээри, доруобуйатын көннөрөөрү почтальонунан үлэбэ кирибит. Уонна ол кирибит күнүттэн күн бүгүнүгэр диэри күөх өнгөөх почтальон суумкатын сүкпүтүнэн хаары, ардабы аахсыбакка Ньурбаны уһаты-туора хааман айа кэллэ. Бу 32 сыл тухары хас килэмизтири хаампытын, хас кирилэни таспытын ааһан сиппэкиин.

- Баастаан үлэтииргэ ыарахан этэ. Элбэх хаһыат, сурунаал бөрөтө кэлэрэ, биэр учаастакка 4-5 опорнай диэн онгоробут, - диэн ахтар Людмила Элляевна. - Биллэн турар учаастактын сатыы кэ-

рийэбин. Сатыы сылдыар туох да ыарахана суох диибин. Баастаан туран, мэлдьи таһырдыа, салгынга сылдыабын, хаамарын доруобуйаба туһаттан атыны аһалбат. Урут уонча кириллээх суумканы сүкпүтүнэн күн айы кэриэтэ кэлбит почтаны аадырыстарынан кэмгэр тиэрдэргэ кыһаллан үлэтирибит. Баастаан ыарахан курдугун иһин, кэлин үөрэнэн хаалабын быһыылаах, аахайбаккын.

Дэ билигин урукку курдук буолбатах. Олохпун сайдан сыһыппара үйэтигэр олоробут, ол почта үлэтигэр эмиэ билиннэ. Дьон билигин араас хаһыат, сурунаал мээһэ суруйтарбат, аахпат буолла. Ол гынан баран үлэбит аһыаата, судургутуйда диір кыахпыт суох.

Хаһыаты суруттаран ааһар дьон син биір баар. Ордук "Кыым", "Саха сирэ", "Туймаада", "Якутия", "Забора-Арчы" хаһыаттар элбэх сурутааччылаахтар. Олохтоох "Ньурба-Огни Ньурбы" хаһыакка суруйтары орой аһыаа дии саныыбын. Арааһа сонуну куйаар ситимиттэн киһи бэйэтэ булан ааһар буолан буолуо. Онтон нэһилиэнньэ Почта кюскатыгар кэлэр хаһыаттары, сурунааллары хамаатык атыылаһар.

Хаһыаттары сэргэ ыйга 2000-тан таһа "Заказной" сурук биһигинэн ааһар. Ону барытын хас биірдии тэрилтэбэ тиийэн илиилэригэр туттарыллар. Сорох суруктар тиэрдиллэр болдохтоохтор. Холобура, Мировой, оройуон сууттарын, приставтар суруктара барыта болдохтоох, онон почта-

льоннарбыт хаар, самыыр, куйаас, тымныы диэн аахсыбакка бириэмэтин аһардыбакка түргэнник тиэрдэллэр.

Баһыылка извещениеларын, телеграммалары эмиэ почтальон илдьэр, төһө даҕаны билигин интернет баарын иһин аадырыска булгуччу тиэрдиллэр. Боростуой суруктар тэрилтэлэргэ аадырыстаммыт суруктардааһар өссө элбэхтэр. Онон күн айы суруктары сыһымааһын, компьютерга киллэриги үгүс бириэмэни эрийэр.

Билигин биһэхэ 6 почтальон үлэтиир. Ону сэргэ үлэбэбэт дьонго пенсия таһааччы 4 почтальон баар. Төһө даҕаны почтальон үлэтэ киһи ымсырар, хамнастаах үлэтэ буолбатаһын иһин, почтальоннарбыт бары үлэлэригэр олус эппиэтинэстээх эдэр

дьон. Туох кыһалҕаны үлэтигэр көрсөбүт диэн ыйытаһын дуо? Сорох санга үлэбэ кирибит уопсай дьиилэр билингэ диэри почта дьааһыктара суох. Ол иһин почтальоннар хас биірдии ыалга тус бэйэтигэр тиэрдэллэр. Хата уулуссалар, дьиилэр нүөмэрдэрэ чуолкайданан үлэтигэр чөлчөккү. Хас биірдии почтальон бэйэтэ үлэтиир учаастактаах, бириэмэбин бэйэн аттаран былааннаан үлэбэтэххинэ чөлчөккү.

Бэйдэ сылдыар ыттар наһаа элбэхтэрэ биһэхэ эмиэ кыһалҕа. Ыттарга ыттыттарбатах почтальон диэн суох буолуо арааһа. Бу боппурос турбута ыраатта. Түгүнүнэн туһунан, ыттаах хаһаайыттары ыттаргытын бааһан тураргытыгар көрдөһөбүт.

Мин үлэбэр сарсыарда 8 ч 30 м

кэлэн хаһыаттары учаастактарынан тыһабын уонна заказной суруктары компьютерга киллэрэбин. Почта кэлектронно орус иллээх, туохха барытыгар түмсүүлээх. Ол да иһин почтабыттан барбакка, баастаан аһыаах кэмгэ үлэти кириэн баран устунан хаалан өр үлэбэтим. Ыарахан, прэстиһе суох үлэ дии санаабыппын. Кылаабынайа үлэбэр бэйэн хайдах сыһыаннаһаргыттан, кэлэтиипкиттэн улахан тутулуқтаах. Бу сылга уопсай үлэм ыстааһа 50 сыла буолар, онтон 32 сыл почтальоннаатым. Дьонго туһалаатым.

Учууталлаан сылдыбытым Почтаба кириэн үлэтиирбэр көмөлөстө дии саныыбын. Биһиги үлэбит дьону кытта үлэ буоллаба, хас биірдии учаастагыт ылын ааһа билэбин. Дьоннуун күн айы алтыһабын, наставнианньаны көтөбөбүн. Ким туһунан тыһынан олорорун билэр буолабын. Почта кэлэрин наһаа күтүр дьон, ордук кырдыаһастар бааллар. Кирилэрин тыл быраһан аастаххына даҕаны санаалара көннүүрөр. Үлэбин олус сөбүлүүбүн, - диір үлэ бэтэрээһэ Людмила Элляевна Сорская уонна почта, почтальон идэтэ хаһыат, сурунаал бэчээттэнэрин, дьоннор, тэрилтэлэр икки ардыларыгар суругунан сибээстэһи баарын тухары, тиксириннэрээчи оруолун толорорун быһыытын, симэлийиэ суоһа диэн эрэллээх.

Үлэ барыта сыаналанар.

Лариса ДОРОФЕЕВА.

– Год педагога и наставника –

16 летней девушкой я пришла в педагогическое училище по совету подруги, тогда еще не зная, что эта профессия окажется моей судьбой. Годы студенчества моей профессией не замечено, но педагогическую деятельность я начала с должности помощника воспитателя, позже воспитателя. Мне, как молодому педагогу помогали мои наставники, именно они показали мне, что работая с детьми надо быть с ними на одной волне, иногда тоже бывать ребенком - ползать, прятаться, даже летать вместе с ними.

В 1982 году я приехала в Республику Саха (Якутия), тогда еще село Ньурба. Здесь я прошла пол-

Наставник должен быть примером

ный педагогический путь от помощника воспитателя до заведующей, после долгий перерыв в педагогической деятельности, но судьбу не обманешь. Вернувшись в детский сад, я вновь поняла, как много значит для меня моя профессия.

Уже более 15 лет я работаю в детском саду "Аленушка" г. Ньурба. Постоянно участвую в различных конкурсах, педагогических конференциях, практических семинарах, провожу открытые занятия, делюсь опытом на педагогических ярмарках. Сейчас с коллегами работаю над проектами "Детское телевидение"; "Блогинг как способ разностороннего развития ребенка - "Мир вокруг меня";, благодаря которому наш детский сад получил статус муниципальной инновационной площадки Нюрбинского района. С 2019 провожу акцию "Цветы для

героя", которая заключается в озеленении территории памятника в честь нашего героя Советского Союза Кудряшова Н.П. и явля-

ется основой нравственно-патриотического и трудового воспитания детей.

Время летит так быстро, и уже я стала наставником для молодых педагогов, начинающих свою педагогическую деятельность. Наставник должен быть особенным, идти впереди и быть примером. Смелым поступком для меня стало участие в республиканском конкурсе профессионального мастерства педагогов дошкольного образования "Я и мой наставник" в городе Алдан.

Мои статьи печатались в газетах города Ньурба "Огни Ньурбы", "Бизнес +", "Вестник образования". Написанное мной стихотворение вошло в сборник стихов работников ЦРР - детских садов Нюрбинского района к 100-летию дошкольного образования в Республике Саха (Якутия) - "Вдохновляясь радужным детством".

Принимаю активное участие в жизни детского сада и общественной жизни города Ньурба; с 2016 года являюсь председателем профкома детского сада (ППО).

Награждена Почетной грамотой от главы Ньурбы Иванова А.И.; Почетной грамотой от председателя рескома Я.С. Шепанской; Благодарственным письмом ГАУ ДО РС(Я) "Малая академия наук Республики Саха (Якутия) за результативные показатели и организацию системной работы с одаренными детьми в исследовательской деятельности". Была кандидатом в номинацию "Педагог - наставник" национальной премии "Гордость Якутии - 2023".

БОЧАРОВА
Надежда Васильевна,
воспитательница высшей
квалификационной категории
МБДОУ ЦРР детский сад № 9
"Аленушка",
г.Ньурба.

Лукина Августина Анатольевна свою педагогическую деятельность начала в Чакурской школе Амгинского улуса в качестве учителя математики. За время работы учителем математики Августина Анатольевна показала себя с положительной стороны. Ответственного, принципиального, любящего и знающего свой предмет молодого педагога сразу по-

Слагаемые успеха педагога

любили дети и коллеги. Умение вести учебный процесс с учётом субъективных способностей и возможностей учащихся, основной упор на развитие логического, аналитического мышления учащихся - вот слагаемые успеха молодого педагога.

Администрация школы, отметив работоспособность, аккуратность, хорошую теоретическую и методическую подготовку молодого педагога, в 2008 году назначила Августину Анатольевну заместителем директора по учебно-методической работе в МБОУ "Чакурская СОШ" Амгинского района. Проработав один учебный год завучем, Августина Анатольевна переехала в село Акана Нюрбинского улуса.

С 2009 по 2022 гг. в Аканинской школе Августина Анатольевна работала в качестве учителя математики и заместителя директора по учебно-воспитательной работе.

Для нее характерны творческий подход к учебно-воспитательной работе, отличное знание предмета, широкая эрудиция, систематическая работа по самообразованию, постоянный поиск наиболее эффективных путей обучения и воспитания обучающихся.

Особое внимание уделяла развитию логического мышления и практической направленности урока. Одним из приоритетных направлений является организация с одаренными и способными учащимися.

Августина Анатольевна в совершенстве владеет теоретической и методической базой организации работы с педагогическим, ученическим, родительским коллективами, общественностью села.

Под руководством Августины Анатольевны коллектив добился определенных успехов. Школа ежегодно выполняет муници-

пальное задание, добиваясь 100% успеваемости обучения. Большое внимание уделялось методической работе в образовательном учреждении. Учителя активно участвуют в педагогических чтениях, конкурсах, активно распространяют свой педагогический опыт в рамках муниципальных, региональных методических мероприятий.

Приоритетной задачей работы считала создание условий для повышения профессиональной компетентности учителей. Успешно сочетая управленческую деятельность завуча и работу учителя математики добилась неплохих результатов.

Учащиеся Августины Анатольевны - ежегодные участники улусных олимпиад по математике. Она также успешно приобщила детей к исследовательской деятельности.

Августина Анатольевна постоянно повышает свою профессио-

нальную деятельность: ежегодно проходит курсы повышения квалификации, участвует в педагогических чтениях, выступает на семинарах учителей математики, даёт открытые уроки. На республиканской ярмарке инновационных проектов молодых педагогов удостоилась номинации "Лучший проект молодого педагога-экспериментатора". Августина Анатольевна также распространяет свой опыт работы в виде открытых уроков, щедро делится со своими коллегами своими знаниями, опытом.

За добросовестную работу Августина Анатольевна награждена Почетными грамотами администрации школы, наслега, РУО, благодарственными письмами, Почетными грамотами Министерства образования РС(Я).

Педагогическое мастерство, добросовестное отношение к своим обязанностям, глубокое понимание современных задач, стоящих перед школой, снискали любовь и уважение.

Агафья ИВАНОВА.

– Редакция почтата –

Бордон нэһилиэгэр тутуу сайдыыта

Тутуу бастаан саҕаланарыгар прорабынан Антонов Н.К., ст. прорабынан Николаев И.П., Даянов А.И., биригэдьириинэн Борисов Н.Н. буоланнар "Сарданга" дыссаат тутуутун олугун уурсан, ситэрэн-хоторон күлүүһүн туттаран, бу дыл муус устар 27 күнүгэр оҕо тэрилтэтин быһыытын үлэлээбитэ 50 сыллаах үбүлүөй буола.

Тутуу ол саҕана наһаа балысханньык сайдан турар кэмэ этэ. Бу сайдыы кэмигэр оҕо тэрилтэтин тутуутугар көрсүөсэмэй майгылаах эдэркээн Борисов биригэдьириинэн наһаа таһаарылаахтык туспут дьыэлэрэ-уоттара үчүгэй хаачыстыбалаах буолан билингэ диэри 50 да сыл ааспытын да иһин үлэли турдактара.

Тутуу биригээдэтигэр мындыр, кырдыаҕас, сатабыллаах бэтэрээн тутуучулар эдэрдэри кытта эрчимнээхтик үлэлээн ааспыттара. Яковлев Петр Афанасьевич, Степанов Илья Федорович, Степанов Николай Федорович, Яковлев Михаил Яковлевич, Петров Николай Николаевич, Ефремов Елисей Васильевич, Такыров Владимир Николаевич, Ефремов Иннокентий Тимофеевич, Торохов Василий Васильевич, Софронов Семен Иннокентьевич, Сидоров Уйбаача, Павлов Николай Степанович, Платонов Гаврил, Бысыкатов Анастас, Елисей Николаевичтар, Гуляев Николай Филиппович, Саввинов Виталий Васильевич, Харитонов Петр Иванович, Халабышев Владимир Иванович, Иванов Александр Иванович, Моисеев Геннадий Иванович, Семенов Василий Алексеевич, Иванов Александр Николаевич, Кириллин Егор Николаевич, Халабышев Никита Иванович, Семенов Прокопий Васильевич, Духов Николай Васильевич, Махатыров Василий Иванович-1, Махатыров Василий Иванович-2, Афанасьев Николай Николаевич, Ушканов Спиридон Григорьевич, Ушканов Василий Гаврилович, Софронов И.А., Афанасьев Н.К., Иванов И.С., Васильев Ю.Н., Андреев В.К., Владислав Духов барахсаттар туюх да эппиэтэ, наһараата суох үлэлээн ааспыттара.

Кырааскаҕа, муохтааһынна, сыбахха, хаптаһын, рейка онгороһунугар столяркаҕа үлэҕэ кыргыттар биригээдэлэрэ диэн баар этэ. Онно эмиэ сэмэй кылааттарын Андреева А.А., Хонотова А.В., Яковлева А.П., Тихонова А.Д., Иванова М.Н., Степанова Е.Д., Сайынны кэмнэ студенкалар Петрова Г.И., Петрова Р.Н. үлэлэспиттэрэ. Манна тундук, аан, наличник, муоста, мас быыстар, ону таһынан муохтааһын, штуркатурка барыта кыргыттар үлэлэрэ буолара. Муоҕу, тундук кизгэлигэр унуохтаах отон угун бэйэбит хомууар-

быт. Мин, Саввинова А.Д., 1972-1973 сс. манньык күүстээх салайааччылардаах, биригээдэлээх буолан Маалыкай (Бордон нэһилиэгин) сайдыытыгар уон сэттэ сааспыттан кыра да буоллар кытыгыстаахпыттан уонна чулуу дьону кытта үлэлээн ааспыһынан, элбэххэ үөрэмминпинэн дьоллоохпун уонна киэн туттабын. Үлэлиир кэммитигэр сайын сарсыарда 8 чаастан киэһэ 8 чааска диэри үлэлиирбит. Кытаанах хонтуруол, бэрээдэк. Сарсыарда аҕыс иннинэ Нестер Климович кэлэн көрөн, билсэн барар, күнүс 12-45 м, эбиэт кэннэ 14-00 ч. иннинэ, киэһэ 20-00 ч эбэхтэ күнүн аайы сылайбакка, хал буолбакка наар кэлэн билсэн, хонтуруоллаан барара. Онон биһиги хойутуох да дьон бэйэ бодобутун тардынан бириэмэтигэр баар буолан таһаарылаахтык үлэлиирбит ирдэнэр да, кэнники үөрэнэн хаалабын, итинник графикка.

Нестер Климович туюх баар тутууларын барытын итинник хонтуруоллаан наадалаах матырыйаалынан эрдэттэн хааччыйан боростуойдааһын диэн хаһан да тахсыбат этэ. Александра Петровна Яковлева ол саҕана отделение солбуллубат комсомольскай тэрилтэтин эскирэтээринэн эмиэ бокуойа суох, биир кэппиэйкэ эбии ылбакка ноһурууска ылан үлэлээбитэ. Араас субуотунньуктары, кэнсиэртэри тэрийээһин, сүһү үлэтигэр бүппэт үлэлэр, ферма солбуйааһына.

Сварщиктарынан үгө суобастаахтык Павлов Степан Николаевич, Бысыкатов Елисей Николаевич, тырахтарыстарынан Иванов Григорий Иванович, Иванов Василий Иванович, пило-рамаҕа Семенов Василий Николаевич, Винокуров Иван Николаевич, Саввинов Михаил Афанасьевич, салайааччынан Саввинов Семен Афанасьевич үлэлээбиттэрэ.

Күүстээх тутуу барар кэмигэр саҕа кулууп, остолобуой, алта уопсай дьыэ (түөрт квартиралаах), столярка, ыскылааттар, котельнайдар, "Сарданга" деткомбинат, 75 миэстэлээх уопсай дьыэ ("Мичил" детсад билингитэ) ону таһынан элбэх сайылык дьыэлэрэ, хотоннор үлэҕэ кирибиттэрэ. Манна барытыгар бу үгөһө ааттаммыт чулуу, мааны дьоннорбут сэмэй кылааттарын киллэрэн, Бордон нэһилиэгин материалнай база-та бөҕөргөөн тупсаҕай көстүүдээх буоларын туһугар тугунан да кэмнэммэт кылааттарын киллэрибиттэринэн киэн туттабыт, махтанабыт.

САВВИНОВА (ТИХОНОВА)
Анна Даниловна,
Маалыкай селиэнньэтэ.

Санаторийга сынньанныбыт

Бу сылга кулун тутар ортотуттан саҕалаан, Ньурба оройуонуттан 8 буоламмыт биир кэмнэ собус түбэһэммит, Кисловодская куоракка кэлэммит, "Кавказ" диэн санаторийга сынньанан, олохсуйбут араас ыарыыларбытын эмтэнэн, профилактикаланан абыранныбыт.

Уруг, хаһан да көрсүбэтэх дьоннор манна кэлэммит билсэммит, сүбэһэн сылдьан, көмөлөсүһүн бары тэнгэ сырыттыбыт. Эмтэнибит да кэмэ, дыла сөп түбэһэн табыллыбыт. Кисловодская куоракка бу кэмнэ сылааһа, салгына ырааһа, сайыннара кэлэн күөх хонуу устун дуоһуяа хаамтыбыт. Санаторийбытын бары өттүнэн сөбүлээтибит, баҕабыт хоту араас эмтэниини аастыбыт, остолобуойбут уларыта сылдьар аһылыгын арааһын хайҕаатыбыт, санаторий бары үлэһиттэригэр күүскэ махтанныбыт.

Быыспытыгар таах сыппатыбыт, араас экскурсияларынан, куоратпыт биллэр миэстэлэринэн сылдьан, музейдарын кэрэхсии көрдүбүт. Таһынаабы да куораттарынан, сорохторбут Эльбрус,

Домбай хайаларын очуостарыгар тахсан дуоһуяа астынан кэллибит.

Онон, бастаан туран, олохсуйбут ыарыыларбыт арыый да чөлүгэр түһэригэр, эмтэнэрбитигэр сүбэлээн ыппыт амарах санаалаах дьоммутугар - оройуоннаабы поликлинаика сәбиэдиссэ-ийгэр Саргылана Игоревнаҕа, учаастактарбыт быраастарыгар Александра Анатольевнаҕа, медсестра Усвелана Николаевнаҕа, Антоновка участковой балыһаһын бырааһыгар Евдокия Алексеевнаҕа, Күндээдэ участковой балыһаһын бырааһыгар Нина Владиславовнаҕа улахан махталбытын биллэрэбит.

Барыгытыгар өрүү сырдык күннээх халлааны, ыраас салгыны, чэгиэн туругу баҕаран, дьон махталынан үөрүүгүт үксүү туруон, олоххут дьолунан туоллун диэн баҕа санаабытын тизрэдэбит.

Махталы кытары ВАСИЛЬЕВА Р.Е., КСЕНОФОНТОВА А.В., БУСЛАЕВА М.В., ЗАХАРОВА М.П., ПЕТРОВА М.В., ПЛАТОНОВА А.Д., ДОЛГУНОВ В.А., АКИМОВ В.П.

– Айар кут –

Көмүс солотуулаах күтүөт

Фельетон

Бүгүн чыычаахтар ойуурдарыгар сарсыардаангы сахсаан, күнүскү түрүлүн, киэһээни күүгээн көмүс солотуулаах күтүөт кэлбитин туһунан сонун буолла. Сангалаах бары чубугураата, тыллаах бары чуопчаарда.

- Истинг, истинг, көмүс солотуулаах күтүөт кэлбит.

- Уо-аай! Кимнээххэ, кимнээххэ? Кыһыл солотуулаах дуу, үрүн дуу?

- Хайдах да буоллун, зато солотуулаах!

- Көтөр өнгүнэн, киһи өйүнэн.

- Ол туга солотуулааҕа буолуой?

- Кыната ини? Кынаппыт саамай көдьүүстээхпит буолар: көтөрбүтүгэр, кутталтан куотарбытыгар.

- Түөһө буолуо. Ымыылаах татыык курдук. Саамай көстүүдээх сирбит, үчүгэйи онгордохпуга, киэн тутуннаһытына: түөһүн мөтөттө дэнэр дии.

- Ээ, баҕар, тонсоҕой курдук төбөтө буолуо.

- Көрбүт чыычааҕы-ы!

- Эчи, хаарыаны! Оҕолоро эмиэ солотуулаах дьүһүннэнэллэрэ буолуо дуо?

- Айылҕаттан буоллабына, аҕаларын баппаккалар.

- Оо, дьэ, үчүгэйгэ үчүгэй сыстар ээ!

- Баҕар, оноруу буолуо. Билигин тугу сатаабатахтара баарай. Нарашивание, мелирование үйэтэ.

Сүүстэ истибиттээбэр биридэ көрбүт ордук диэн, саастаах кэргэнниилэр саҕа солотуулаах күтүөтү көрөөрү, кэһиллэнэн, эдэрдэр мастарыгар көтөн тийдилэр. Эдэрдэр уйалара киэнэ, ырааһа, сылааһа, сырдыга бэрт эбит. Өссө хаппахчы курдук быыстаах.

Кэтэһэн көрдүлөр да, солотуулаах күтүөт тахсан кирибиттэри кытары дорооболоспото,

Мирослава.

– Кинигэ долбуура –

Оҕо төрүүрүгэр сизэр-туом

Төрүүргэ бары бэлэмнэнэллэрэ. "Оҕо төрөөһүнэ" сахаларга биир улахан сизэр-туом. Дьахтар Айыһыта чугаһаабыт буоллабына (ол аата төрүүрү), эр киһи бэлэмнэнэрэ. Кини чугас күөлүн таһыттан ньалааххай оту үргээн киллэрэн ампаарын үгөһө өттүгэр кыбытара. Тыаба тахсан, мас булан киллэрэн, "сатанах" онгороро: икки ачаахтаах маһы туруору анһыара уонна ол үрдүгэр биир туорай маһы уураа. Мас анһыгар күөх оту тэлгиирэ. Ону Сэһэн Боло "Төрүүр майгы" диэн ааттаабыт. Былыр саха дьахтара илиитин сатанааха ууран, чохчойон олонор төрүүрө. Оҕо көтө-бөөччү эмээхсин уонна көмөлөөһөччү икки-үс дьахтар илиилэрин арыынан соттон, төрүүр дьахтары илин-кэлин өттүттэн, иһин, сиһин оргууй имэрийэн төрөтөллөрө.

Былыр дьахтар төрүүрүгэр эр киһи сылдыбата. Сахалар өйдүүлэринэн, оҕо төрүүрүгэр, оҕо кутун биэрбит Айыһыт Хотун чугас сылдыра. Кини барытын көрөрө-истэрэ. Сыһына-халты туттуу, айдаан, куһаҕан тыл-өс баар буоллабына, Айыһыт кэлэһин баран хаалар. Оччоҕо оҕо дьылҕата кылгыра. Ол иһин өбүгэлэрбит үгөһөн салайтаран сизери-туому мындырдык толороллоро.

Төрөөбүт оҕоҕо бастакы болҕомто

Дьахтар төрүүрүгэр баттабын ыһаллара, тимэһин төлөрүтэллэрэ, күлүүстэрин арылаллара. Оһоһо күөс оруга уураллара. Ол орғуй-дабына, дьахтар ыксаан төрүүрө, ону "күөһү кытта сырсыһыннары" диэн ааттыыллар. Оҕо көтөбөөччү дьахтар оҕо төрүүрүн кытта киинин быһан, сууйан-сотон, кубоах түүтүгэр суулаан биһиккэ сыгытарара. Биһик үгөһөтүн түспүт быаҕа ыйанан турара. Ол гынан баран бу түүн оҕону биһиккэ сыгытарбаттара, ийэтин кытта хоонньоһуннараллара. Оттон биһиккэ ыт оҕотун аҕалан угаллара. Тоҕо диэтэххэ, түүн абааһы кэлэн биһиги өңөһөн көрдөбүһүн, ыт сыгар буоллабына, кэлэһин төннөрө үһү.

Чинчийээччи Р.И. Бравина суруйарынан, оҕо төрөөтөбүнэ сахалар оҕолорун оһоһ иннигэр көтөһөн олонор, арыынан эбэтэр сүөгөһийинэн ньалбаарычы сотон баран, атаҕын-илиитин, сиһин "көннөрөн", иһин сымнатан имэрийэллэрэ. Билигин эмиэ бу итэбэллэртэн сорохторо тийэн кэлбиттэр. Акушерка дьахтары төрүүрүгэр баттабын ыстарар, кизргэлин уһултарар. Оччоҕо үчүгэйдик арыллар, күчүмэргэйэ суохтук төрүүргэ бэлэм буолар.

Оҕону дьэтигэр аҕалан баран, сүүһүгэр хороу билигин да биһиллэр. Ону сэргэ саҕа төрөөбүт оҕоҕо харысхал бэлиэтэ анаар: кыыска - кыптыый, уолга - быыкаа гына онгоһуллубут ох саа эбэтэр саха быһаҕа.

Ити курдук өбүгэлэртэн кэлбит диринг ис хоһоонноох сизэр-туом аныгы үйэҕэ тутуһул-

дүһүнүн көрдөрбөтө. Дьыэлээх хаһаайка итии чэй кутан биэрбэтэ. Сахалар дьэрибинэлэрин таһыгар олорор буоланнар, кинилэр сизэрдэрин-туомнарын, үгэстэрин былыргыттан аныгыга диэри кырдыаҕастар тутуһан кэллэхтэрэ.

Бу уйаҕа ол сахалыы сизэр тутуһуллубат эбит: ыалдытымсах буолуу, кырдыаҕаһы ытыктааһын. Ону-маны, чугас ойуурдаабыны кэпсэппит буолан баран, сороктуу чыычаахтар сороктарын толорботох чыычаахтар аатыран, төттөрү уйалаатылар.

Саастаах чыычаахтар - көппүттэр үлээн-нээхтэрэ, сонуну истээри - күтүөт туга солотуулаабын билээри, ыалдытты барыттар мастарын мутугар оҕуруо тиһилибитини, кэчигирээн хохоллон олонор кэлэллэрин кэтэстилэр. Хобдох сонуну истэн, бэри диэн бэркиһээтилэр, сөрү диэн сөхтүлэр, күтүөт туга солотуулаабын билбэккэ кэри-куру уйаларын булдулар.

Ыаллыы ойууртан кытары солотуулаах күтүөтү көрөөрү эдэр чыычаахтар көтөн кэлилэр. Анаан-минээн чэйдииргэ диэн эмиэ кэһиллээхтэр. Ыраах ойууртан көтөн кэлбиттэрин иһин хаһаайка чэйдэттэ. Па! Күтүөт эмиэ хохуттан тахсыбата.

Сахалар курдук кийиит кийииттээбит диэ-бэккэ, чыычаахтар күтүөт күтүөттээбит диһи-бит дуу? Сахалар этэллэрини кыыс хаппахчыта буолбакка, чыычаахтар уол хаппахчыта дирибит дуу?

Кыыс оҕолордоох чыычаахтар "Солотуулаах күтүөт түбэспэтэр ханнык" диэн күүскэ үгөһө тыыннылар. Сонуннара аһан, чыычаахтар эмиэ урукку олохторунан олонор бардылар.

Мирослава.

лара кэрэхсэбиллээх. Оҕо инники олоҕо сөпкө салаллар кыахтанар.

Һуу да наа, сөп дуо? Аны этэргэ дылы, аныгы саха оҕолоннобуна үөрүүтүн бар дьонун кытта үлэстэр үгэстээх. Технология толору сайдыбыт кэмигэр араас "соцсет" нөһүө оҕотун хаартыскалаан таһаарар, "лайктары" кэтэһэр. Манньык быһыы саҕа төрөөбүт оҕо кутун-сүрүн ыһан кэһилинэн сөп. Кырачаан киһини киэн эйгэттэн харыстыар, көмүскүүр тустааха тухтаарар да суолталаах буолуохтаах. Ону барытын ийэ киһи көмүскэ санаата Аар айылҕа күһүнүн араҕаччылары, иһирэх эйгэлиир аналлар.

Өтөрдөөнгүгэ диэри, хаартыска күүскэ сайда илигинэ, кыһыл оҕону мээһэ хаартыскаҕа түһэрбэттэрэ, эгэ угуяа сытар киһини төрүт да тыһыпаттара. Буоларын курдук, эриэк-кэс хаартыскаларын олбуомна тиһэн иһэллэрэ, түгэн көһүннэһинэ, аргый налаан көрөллөрө. Үйэлээбэ - бу! Билингити тэтимнээх олоххо, оҕо улаатара кытта түргэтээбит кэмигэр, дьон күннэтэ төлөпүүннэригэр хаартыскаҕа түһэрэллэр.

Ол эрээри, эмискэ аппараат алдыаннабына, барыта мэйийэн хаалар. Оттон оҕо киһи саҕа олонор эрэр олоҕун саамай суолталаах бастакы мичээрин, тийэ тахсытын, "ладушкатын", "ийэ-аҕа" диэн саҕатын, хардытын умнубат туһуттан, ону бэлиэтэнэр анал олбуом баара көдьүүстээх суол. Кэлин, оҕо улааттабына, ол олбуому көрөн, хаһаангы эрэ истинг-иһирэх кэмнэри санаан, аһан ылар хас биридди ийэбэ-аҕаба олус долгутуулаах буолар.

Үйэтигэрэ - көмө

Сорох дьон оннук олбуому бэйэлэрэ онгостоллор. Оттон санаттааха, 2021 сыллаахха "Айар" кинигэ национальнай кыһатыгар биир сэмэй бэйэлээх, тупсаҕайкаан онгоһуулаах, дьобус, олбуом кэриэтэ, киһи бэйэтэ кинигэ онгортон таһаарар карточкалар тахсыбыттара. Хаҕар "үйэлээх бэлэ" диэн суруллубут. Ону бизэргэтэрдии, кырдык, "Чээтин!" карточкалары саҕа оҕо төрөөтөбүнэ бэлэх онгорор туһалаах. Тоҕо диэтэр, оҕону туора дьон харыһыттан сүрүн-кутун харыстаан, өбүгэ сизэрин-туомун билингити кэмнэ сөп түбэһиннэрэн онгоһулуннаҕа.

Ити курдук, саха саарына буолар уол оҕону, омук кэскилэ буолар кыыс оҕону төрүү-бүттэн саха сизэринэн, сөбүн көрөн бөбөһө-дөөн, такайан иттэххэ, өбүгэ олоҕуттан тэлэ-һийбэт, удьуорун ытыктыыр, төрүт-уус, уруу-аймах диэни суолталыыр дьон буола улаатыхтара.

Туйаара ЫРЫМПИНА.

ЭН саастылаабын №13

Оскуола оболоругар анламаах хаһыат уонна оскуолалар
медиа-кииннэрин анал таһаарыта

Как бороться со страхом перед экзаменами?

Экзамены. Слыша такое слово, появляется чувство страха не только у обучающихся, а у всех. Волнению быть, ведь зависит твое будущее. Некоторые не могут справиться со страхом, что во время экзамена из-за волнения не могут дышать и т.д.

И как же бороться с этим страхом? Из-за чего появляется этот страх? Что делать при стрессе во время экзамена? Надо ли посвящать все свое свободное время на подготовку к экзаменам?

На все эти вопросы ответил психолог - Анисимова Мария Витальевна.

К ней обращаются по многим основным причинам, как по межличностным отношениям, внутренним комплексам, взаимоотношениям в семье. А также актуальной темой является - подготовка к экзаменам.

"Есть знания – есть уверенность"

"Страх перед экзаменами может быть связан со страхом оценкой знаний. Страх может появляться из-за того, что сдающий экзамен, может быть неполностью уверен в своих знаниях. Когда человек волнуется перед экзаменом это норма. Есть еще необоснованный страх, когда вроде бы у учащегося есть все способности, знания, но у него может быть нерациональный страх. Это может связано из-за глубинных причин.

Чтобы бороться с тревожностью, со страхом, с напряжением, нужна подготовка вообще и психологическая. Важно организовать свою деятельность так, чтобы было комфортно, составить режим дня, чередовать время подготовки и отдыха, ведь это необходимость организма. Важно соблюдать образ жизни: здоровый

сон, хорошее питание, прогулка на свежем воздухе.

Есть необоснованные тревоги, страхи, с которой невозможно справиться. Чтобы избежать паники есть техники, которые помогут - дыхательные, методативные, аффирмации, визуализации. Например, техника шкалирования. Надо мысленно представить в голове шкалу от 0 до 10 (например градусник). Если тревожность доходит до максимума, мысленно надо понижать постепенно до минимума. А также собраться с мыслями и сосчитать до 10. И не спеша, медленно дышать носом. Можно сфокусироваться на одном предмете и, не спеша, описывать его (например картину). Дыхательная техника является самым эффективным способом, чтобы успокоить себя и вернуться в реальность от паники.

Во время экзамена желательно быть бодрым и выспавшимся, чтобы мозг функционировал на всю мощь. Всю ночь работать перед экзаменом не рекомендуется. На кануне перед ОГЭ/ЕГЭ стоит прогуляться на свежем воздухе, пораньше лечь спать. А за день до экзамена можно просто повторить знания.

От того, что ты не сдал экзамен, жизнь не рушится. Это может быть поводом, чтобы задуматься - действительно ли выбрал правильные предметы и шел в правильном направлении. Если он недостаточно подготовился и не хватило достаточно знаний может говорить о том, что он был недостаточно мотивирован. Не надо делать трагедию такую страшную, всегда можно попробовать еще раз.

Есть такое понятие - отложенная

выгода. Нужно, во-первых, помнить о своей цели. Желательно прописать у себя свои цели, мечты, желания на будущее. Когда человек видит чего он хочет достичь, соответственно мотивация возрастает. Когда у человека нет целей или нечетко проставлена, мотивация снижается. Есть такое потыкание в своем сиюминутном слабостям, отдохнуть излишний раз, разные соблазны и т.д. Чтобы избежать этого, нужно думать об отложенной выгоде.

Уверенность в своих способностях возрастает, когда мы точно уверены, что хорошо знаем этот предмет. "Есть знания - есть уверенность". Иметь запасные варианты помогает быть в себе уверенным."

Связаться с психологом можно по телефону по записи 8-924-766-98-85, Советская 74.

АПРОСИМОВА Дайаана,
ученица 11 класса
Нюрбинского технического лицея.

Месячник им. Егора Кононовича Федорова

18 апреля в Хорулинской средней общеобразовательной школе им. Е.К. Федорова прошла районная научно-практическая конференция "Тобоновские чтения", посвященная Году Педагога и наставника.

Цель: формирование экологической культуры подрастающего поколения. Экспертами были Афанасьев А.Б. - госинспектор Нюрбинского комитета Государственного Экологического надзора Минэкологии РС(Я), Николаев В.Е. - общественный эколог Мархинского наслега, Андреева А.В. - руководитель отдела общего образования МКУ "Управление образования Нюрбинского района", Тобонова С.А. - ветврач ГБУ "Управление ветеринарии Нюрбинского района", Захарова В.Н. - директор ГБУ "Управление ветеринарии Нюрбинского района", Тобонов А.А. - сын Тобонова А.И., Гаврильев А.А. - ведущий специалист ГБУ "Управление ветеринарии Нюрбинского района", Иванов В.В. - педагог-психолог МБОУ "Хорулинская СОШ им. Е.К. Федорова", Чочанова Н.Н. - учитель начальных классов МБОУ "Хорулинская СОШ им. Е.К. Федорова", Васильев П.Н. - директор МБОУ "Хорулинская СОШ им. Е.К. Федорова".

Всего приняли участие 28 школьников Нюрбинского района. Конференция прошла по 4 секциям. Первая секция "Экология и здоровье человека", "Народные целители, жизнь и деятельность людей, работающих в сфере охраны окружающей среды" - 6 докладов, 7 участников, и 1 участник в секции "Народные целители, жизнь и деятельность людей, работающих в сфере охраны окружающей среды". Во второй секции "Экология окружающей среды" приняли участие 15 участников, всего докладов - 13. В третьей секции "Экология растений и животных" - 9 докладов. Приняли участие школьники из Чаппандинской, 1-Кангаласской, Антоновской, Жарханской, Кировской, Мархинской СОШ, Нюрбинской многопрофильной гимназии и Хорулинской школы.

Итоги районной НПК "Тобоновские чтения":

Секция "Экология и здоровье человека", "Народные целители, жизнь и деятельность людей, работающих в сфере охраны окружающей среды":

1 место - Степанова Нюргуяна, ученица 5 класса, МБОУ "1-Кангаласская СОШ", 2 место - Николаева Дарина, ученица 6 класса, МБОУ "Хорулинская СОШ", 3 место - Иванова Елена, Петрова Сулусчаана, ученицы 6 класса, МБОУ Хорулинская СОШ, 1 место - Семенов Арылхан, ученик 6 класса, 1-Кангаласская СОШ. Победитель в номинации

"Юный эколог" - Николаева Вероника, ученица 8 класса, МБОУ "Хорулинская СОШ".

Секция "Экология окружающей среды":
1 место Николаева Сахая, 6 лет, МБДОУ "Тулулукчаана", 2 место Иванов Ярослав, 5 лет, МБДОУ "Тулулукчаана".

1 место Мордовская Амелия, ученица 2 класса, 1-Кангаласской СОШ, 2 место - Афанасьев Марсель, ученик 1 класса, НМГ, 3 место - Хабаров Артем, ученик 3 класса, МБОУ "Хорулинская СОШ", 3 место - Михайлов Ренат, Николаева Джессика, ученики 1 класса, МБОУ "Хорулинская СОШ".

1 место - Тихонова Даяна, ученица 8 класса, МБОУ Чаппандинская СОШ, 2 место - Михайлов Антон, Николаева Дарина, ученики 6 класса, МБОУ "Хорулинская СОШ", 3 место - Кычкина Зинаида, ученица 8 класса, МБОУ Жарханская СОШ, 3 место - Федоров Радомир, ученик 6 класса, МБОУ "Мархинская СОШ".

Победителем в номинации "Юный эколог" стала Слепцова Алиса, Слепцова Олеся, ученицы 6 класса, МБОУ "Хорулинская СОШ". Спец.приз Нюрбинского комитета Государственного Экологического надзора Минэкологии РС(Я) - Николаева Ася, ученица 5 класса, МБОУ "Кировская СОШ", именной приз имени Тобонова А.И. - Иванов Ярослав, 5 лет, МБДОУ "Тулулукчаана".

Секция "Экология растений и животных":

1 место - Егоров Эльдар, ученик 1 класса, МБОУ Жарханская СОШ.

1 место - Иванова Айыына, Нектегяева Милена, ученицы 6 класса, МБОУ "Хорулинская СОШ", 2 место - Жданова Эвелина, ученица 6 класса, МБОУ "1-Кангаласская СОШ", 3 место - Герасимов Владимир, ученик 7 класса, МБОУ "1-Кангаласская СОШ".

1 место - Алексеева Алина, Михайлов Дмитрий, ученики 8 класса, Чаппандинской СОШ, 2 место - Симакова Мария, ученица 8 класса, МБОУ "Жарханская СОШ", 3 место - Иванова Влада, ученица 10 класса, МБОУ "Хорулинская СОШ". Победители в номинации "Юный эколог" - Алексеева Алина, Михайлов Дмитрий, ученики 8 класса, Чаппандинская СОШ. Спец.приз Нюрбинского комитета Государственного Экологического надзора Минэкологии РС(Я) - Нектегяева Милена, Иванова Айыына, ученицы 6 класса, МБОУ "Хорулинская СОШ", Оттосова Василина, ученица 5 класса, МБОУ "Антоновская СОШ".

Все участники конференции "Тобоновские чтения" получили сертификаты, призы и победители - грамоты, дипломы, именные призы.

Английской тылынан ырыа күрүбэ

Муус устар 21 күнүгэр Т.Р. Иванов аатынан "Кэскил" культуура киинигэр II-с төгүлүн "CHILDREN'S SONG FESTIVAL" сирэй кыттынан уонна куйаар ситимин нөҕү өрөспүүбүлүкэтээри английской тылынан ырыа күрүбэ буолла. Күрүбэ музыка уонна английской тыл учуутала Тобонова Алена Валериевна бырайыагынан бэйэтэ иллээн-саралаан ытта. Бу тэрээнин оскуола ытыгар ыйдаабы быланнаах үлэ чэрчитинэн барда.

Ырыа күрүбэ үөрүүлээх аһыллыта Е.К. Федоров аатынан оскуола дириэктэрэ Васильев П.Н. истин эбэрдэтинэн сафаланна. Хорула эдэр ыччатын флэшмоба тэтимнээх, үөрүүлээх турукка киллэрдэ. Бу улахан күрүбэ Алена Валериевна салайар 8-с кылааһын оболоро ытааччы быһытынан холломуттара кэрэхсэбиллээх. Егоров Алик, Иванова Аня, Николаева Вероника английскойды, нууччалы, сахалы тылынан олус ылбаайдык ыттылар.

Открылся школьный музей

18 апреля 2023 года в Хорулинской средней школе имени Е.К. Федорова состоялось значимое событие - торжественное открытие нашего школьного музея. Заветную красную ленту при открытии музея торжественно разрезали: Андреева А.В., руководитель отдела общего образования МКУ «Управление образования Нюрбинского района», Васильев П.Н., директор МБОУ «Хорулинская СОШ им. Е.К. Федорова», Иванов Т.А., глава Хорулинского наслега.

Это событие в истории школы произошло благодаря людям, отдавшим много сил, энергии, знаний, благодаря пониманию значимости начатого дела, музей получил жизнь. Это Чочанов Николай Титович, отличник образования РС(Я), директор Хорулинской средней школы с 1990 г. по 2004 г., Парфенова Полина Семеновна, отличник народного просвещения РФ. Ими была проделана огромная работа: работа в архиве, сбор материалов, создание стендов. При финансовой поддержке председателя районного совета депутатов Евсеева С.И. приобретены выставочные витрины для экспозиции, ноутбук. Говорим слова благодарности всем, кто поддержал, помогал и готов помогать словом и делом при всех наших начинаниях.

История самого музея нашей школы берет начало с тех времен, когда в кабинете истории собирали воспоминания жителей наслега, предметы старины учителя истории Полина Семеновна и Николай Титович. Затем музей открывался в 2007 году в двухэтажном здании, основной фонд которого составлял 312 экспонатов: фотографии, подлинники документы, рукописи, работы учащихся, стенды, личные вещи, музыкальные инструменты, орудия труда, предметы производства и быта и т.д. Заведующим музеем

Барыта 44 араас саастаах оҕо кытына. Куйаар ситиминэн Өлүөхүмэттэн, Дьокуускай оскуолаларыттан, Покровскайтан, Уус-Алдантан, Ньурба Күндээдэттэн, Ньурба куорат оскуолаларыттан кытыннылар. Дьүүлүүр сүбэ бэрэссэдээтэлинэн Тобонова А.В., миллионэринэн английской тыл учуутала Васильева К.В., культуура киинин дириэктэрэ Степанова Н.В. уонна мин, библиотекарь Андросова Л.И. үлэлэстибит. Английской тылынан элбэх, кизэн репертуары кытта билистибит, күрүбэ 3 бөлөххө арааран сыаналаатыбыт.

Күрэх хайдах ааспытын, кимнээх анал аат хаһаайгыттарынан буолбуттарын, "Гран-При" үрдүк аатын, лауреат буолбуттарын Хорула нэһилиэгин Телеграм каналыгар киирэн сииһилии көрүөххүтүн, оболорбут ситиһиилэриттэн дуоһуйууну ыларгытыгар баҕарабыт.

Кэнчээри ыччаппыт кэскилэ кэнгии турдун!

была учитель математики Николаева Л.Н. Из за нехватки помещения вынуждены были закрыть музей. И сейчас коллектив школы рад возрождению музея. В планах работы учебно-исследовательская, поисковая деятельность по дальнейшему изучению истории школы, родного наслега, пополнение фондов музея, также создание виртуального музея.

Наш музей называется «Музей истории школы», поэтому естественно, что основной материал, а значит и основная экспозиция посвящена школе, ученикам и учителям, их достижениям и успехам во всех видах деятельности образовательного процесса. Кроме материалов о школе, в нашем музее есть экспозиция, рассказывающие историю родного наслега, о ветеранах Отечественной войны, о ветеранах тыла, есть предметы быта, охоты старины, в музее также хранится бивень мамонта, кость челюсти неизвестного ископаемого животного.

«Деятельность школьных музеев становится важной частью исторического просвещения молодого поколения, служит для ребят ключом к пониманию исторической правды», — отметил министр просвещения РФ Сергей Кравцов. Роль музейной деятельности велика: это и формирование чувства ответственности за сохранение природных богатств и художественной культуры, гордости за своё Отечество, школу и семью, т.е. чувства сопричастности к прошлому и настоящему малой родины, и воспитание уважительного отношения к нравственным ценностям прошлых поколений. Музей — это память, он несёт воспитательную и познавательную ценность.

Лариса АНДРОСОВА.

– Образование –

На Национальном чемпионате по робототехнике

С 27 по 29 апреля 2023 года в г. Екатеринбурге проведен Национальный чемпионат по робототехнике, где участвовали наши воспитанники ДОУ Нюрбинского района, призеры отборочного Чемпионата РС (Я).

Больше 2 тысяч человек в возрасте от 4 до 18 лет стали участниками Национального чемпионата. Площадкой состязаний стал международный выставочный центр "Екатеринбург-ЭКСПО".

Это комплексное соревновательное мероприятие, проводимое как заключительный этап Международных образовательных STEAM-соревнований по робототехнике в России. Чемпионат проводился по регламентам STEAM-соревнований и соревнований "Энергия в каждой капле", которые опубликованы на Портале Чемпионата сайта Операторов (далее - Портал чемпионата): <https://future-engineers.ru/> и <https://first-techchallenge.ru>.

Цель Чемпионата: распространение и популяризация научных знаний, сквозных цифровых технологий, развитие у детей в возрасте от 4 до 18 лет творческих способностей и интереса к научной и технической деятельности.

На Региональном отборочном чемпионате Национального чемпионата по робототехнике "FIRSTROBOTICSCHAMPIONSHIP-ЕКАТЕРИНБУРГ 4.0" РС (Я) 09 марта 2023г., состоявшем в МАУ ДО "Центр творчества и инновационных технологий", участвовало 19 команд ДОУ Нюрбинского района. В этом учебном году тема сезона Лиги "Открытый" была тема "ЭНЕРГОЗАРЯД". В течение сезона дети узнавали, как производится, накапливается, хранится, распределяется и потребляется

энергия и придумывали и защищали свои проекты.

В Екатеринбург поехали и приняли успешное участие 16 команд из Амгинского, Вилюйского, Верхневилуйского, Горного, Мегино-Кангаласского, Намского, Нюрбинского, Томпонского улусов республики и г. Якутска. По решению ресурсного центра фирмы "Smart Education", учредителя АНО "Детский центр робототехники", главного судьи регионального этапа Всероссийского Чемпионата FIRST RUSSIA ROBOTICS CHAMPIONSHIP Петровой Октябрины Семеновны, прошли и защищали республику 5 команд из Нюрбинского района: команда "ЛегоСтрой" МБДОУ ЦРР - д/с "Кэскил" г. Нюрба, "АйЛего" МБДОУ ЦРР-дс "Чуораанчык" с. Мальжегар, "ТокЭнерго-Стайл" МБДОУ ЦРР-дс им. А.Г.Габышева "Бирик" с. Антоновка, "Тобтольдуй" МБДОУ дс "Кыталык" г. Нюрба, "Нуклоны" МБОУ "Мальжегарская СОШ".

Команды стали победителями в различных номинациях:

Диплом победителя в номинации "Лучшее оформление проекта" - коман-

да "АйЛего" Амонова Юлиана, Саввинова Айсара, Семенова Виолетта, Филиппов Харысхан, тренеры Ушканова Ольга Семеновна, Кононова Мария Викторовна дс "Чуораанчык" с. Мальжегар;

Диплом победителя в номинации "Пытливые умы" - команда "Легострой" Спиридонов Лев, Михайлов Давид, тренеры Васильева Мария Христоворвна, Саввинова Тамара Егоровна, дс "Кэскил" г. Нюрба;

Диплом победителя в номинации "Лучшие инженерные тетради" - команда "Ток-ЭнергоСтайл" Егорова Аделина, Иванова Адриана, Сивцев Тимур, тренеры Округина Александра Владимировна,

Попова Марианна Алексеевна, МБДОУ ЦРР-дс им. А.Г.Габышева "Бирик" с. Антоновка;

Диплом победителя в номинации "Награда за стремление к знаниям" - команда "Тобтольдуй" Саввинов Эрхан, Николаев Айгылаан, Степанова Милана, Гаврильева Эллианна, тренеры Угупьева Сардаана Ивановна, Иванова Любовь Михайловна, МБДОУ дс "Кыталык" г. Нюрба;

Диплом победителя в номинации "За взаимодействие" - команда "Нуклоны" Петров Алексей, Кириллин Ренат, тренеры Потапова А.В., Кириллин А.С., МБОУ "Мальжегарская СОШ" им. В.И.Максимова".

Поздравляем наших детей и тренеров с успешным выступлением на Национальном чемпионате по робототехнике "FIRSTROBOTICSCHAMPIONSHIP-ЕКАТЕРИНБУРГ4.0", желаем дальнейших успехов, здоровья, радости!

Дошкольный отдел управления образования.

– Кэрэ эйгэтэ –

Көрөөччү кэнсиэртэн астынан, дуоһуйан тарбааста

Ыам ыйын 1 күнүгэр Ньурбатаабы судаарыстыбаннай тыйаатыр "Ыры аргыстаах аргыстар" Улэ, Маай бырааһынныгынан Ньурба куорат олохтоохторугар, ыалдьыттарыгар анаан бэртээхэй кэнсиэрт көрдөрдүлэр.

Бырааһыннык күн тыйаатыр саалата көрөөччүнэн толору муһунна.

Кэнсиэрт сабаланыта 1 Маайынан, Улэ бырааһынныгынан көрөөччүлэри эбэрдэлээн артыыстар ньиригээрдээхтик Маай параадынан хааман кириэн сыанаба табыстылар. СӨ культууратын туйгуна Дмитрий Слепцов кэнсиэри сэргэхтик иилээн ытта.

Ньурба тыйаатырын киэн туттуулар буолбут СӨ үтүөлээх артыыстара Майя Слепцова, Людмила Васильева, Александра Кривогорнищина, Борис Борисов, Прокопий Федоров уо.д.а. сахалыы, нууччалыы ырыалары бэлэхтээтилэр, хоһоон аахтылар, бэтиэхэлээх сыангалары оонньоон көрдөрдүлэр.

Ааспыт сылтан сага үөрэби бүтэрбит Саха сирин араас муннуктарыттан Ньурба тыйаатырыгар эдэр артыыстар кэлэнэр, үлэли айа-тута сылдьаллар, бары да талааннахтара үрдүк сыанаттан көстөр. Кэнсиэрткэ эдэр, талааннаах Ася Колесова ырыа толоруутун көрөөччү иһирэхтик ылынна. Дьон кэнсиэртэн астынан, дуоһуйан тарбааста.

Антонина СЕМЕНОВА.

– Сонун –

Эр дьонго аналаах лотерея оонньоно

Ньурба "Булт", "Для дома" (Ноговицын Б.Н.) Атыы киинэ олунньу 23-гэр, Аба дойдуну көмүскээччилэрин уонна сааскы кустэмигэр "Для дома" Атыы киинигэр эр дьонго анаан лотерея оонньоот. Лотерея биллээтэ Саха сирин араас улуустарынан онлайн нөһү атылааммыта. 300 биллээт атылаанна, бириистээх фондата 300 000.

Бириистэри Ньурба оройуонугар оонньоттубут, - дири "Для дома" Атыы киинин сэбиэсэ Семең Владимирович Горигорьев. - Сүрүн улахан бириистэринэн "Сайга" карабин уонна МР-155 профи саалар, мань таһынан биир мизстэлээх ПВХ КАМ тыы оонньоно.

Дьүүллүүр сүбэ боротокуолу таһааран, бириистэр улуустарынан тиксэриллэн эрэллэр. Ол курдук "Сайга" карабины" - Алексеев Айсен Игнатевич, МР-155 сааны - Ноговицын Семен Никитич, КАМ тыыны Дмитриев Станислав Данилович сүүйдүлэр.

Сүүйүүлээх лотерея кыттан оонньообуттарга махталбытын биллэрэбит, кэлэр сылга эмиэ оонньоуохпут, - диэн эттэ.

Антонина СЕМЕНОВА.

– Спорт –

Волейбол күрээ

Муус устар 22 күнүгэр үгэскэ кубулуйбут Ньурба улуунун депутаттарын кубогар волейболга 12-с төгүлүн күрэх буолан ааста.

Барыта дьахталларга 10 уонна эр дьонго 11 хамаанда илин-кэлин түһүстүлэр. Хамаандалар 4 площадкага хайдан күрэхтэстилэр. Күрэхтэһии кылаабынай судьуйатынан, оройун сэбиэтин депутата И.Д. Гаврильев үлээтэ. Олус эрийсиллээх кириистилэр түмүктэринэн дьахталларга түмүк манньк буолла:

- 1 м. - Ньурба хамаандата (капитан Степанова В.В.).
- 2 м. - Антоновка хамаандата (кап. Семенова Н.С.).
- 3 м. - "Марха" хамаандата (кап. Петрова А.П.).

Анал ааттары ыллылар: "Бастын оонньооччу" - Дария Филиппова (Ньурба). "Бастын атакаалааччы" - Ньургуяна Сидорова (Антоновка). "Бастын туруорааччы" - Анна Петрова (Марха). Мань таһынан анал бириистэри ыллылар: Анжелика Алексеева - 11 кыл (Марха). Наталья Сентизова (Антоновка). Татьяна Кураева (Ньурба).

Кыргыттар күрэхтэрин ытыгыга көмөлөспүт Ньурбатаабы гимназия (дир. Васильева В.Р.), ДЮСШ (дир. Иннокентьев А.В.) уонна бириистэри туруорбут Контрольная-счетная палата (Иванов А.К.), депутаттар Михайлова Нь. М., Игнатчук В.И., волейбол улуустаабы федерацията (бэрэс. Петрова Н.С.) улахан махталбытын тиэрдэбит.

- Эр дьоннор күрэхтэһиилэрин түмүгүнэн:
- 1 м. - Үөрэбирии управлениета (кап. Семенов Р.П.).
- 2 м. - "Антоновка" (кап. Гаврильев Г.С.).
- 3 м. - "Убайаан" (кап. Дь. Дмитриев).

Анал ааттары ыллылар: "Бастын оонньооччу" - Эрэл Тихонов (УО). "Бастын атакаалааччы" - Гаврил Никифоров (Антоновка). "Бастын туруорааччы" - Василий Алексеев (Убайаан).

Эр дьоннор күрэхтэрин тэрийиигэ көмө буолбут домму-тугар ДЮСШ (Иннокентьев А.В.), Ньурба 2 №-дээх оскуолата (дириктэр Тимофеев И.И.) уонна бириистэри туруорбут оройуон Сэбиэтин депутаттара Тихонов А.Н., Никифоров С.В. уонна Спорт управлениета (Алексеев Р.А.) махтанабыт.

Улуус Сүбэтин пресс сулууспата.

Предприятие продает следующие объекты по Республике Саха (Якутия)

п.Депутатский: Здание - 626,58 кв.м., Гараж - 31,70 кв.м.; г.Мирный: 3 этаж 3-хэтажного здания по Ленина, 5 - 497 кв.м.;

п.Чульман: Здание по Титова, 7 - 724 кв.м.; п.Серебряный Бор: 2 этаж 2-этажного здания дома 34 - 489 кв.м.;

п.Чернышевский: Гараж и помещение - 106,4 и 50,1 кв.м.; г.Усть-Нера: Здание Сахателеком - 2 133,90 кв.м.; с.Мындаба, Усть-Алданский улус: Гараж деревянный - 58 кв.м.;

Сдаются помещения с центральным входом в центрах г.Мирный, г.Нерюнгри и г.Алдан

Площади - 288 и 78,4 кв.м., 1 этаж. Так же сдаются помещения в аренду: Вилюйск, Ленск, Покровск, Тикси, Депутатский, Жиганск, Зырянка, Нюрба, Олекминск, Сангар, Светлый, Сер.Бор., Верхневилуйск.

Контактный телефон: (4112) 40-70-32, 8-924-870-50-39.

– Здоровье –

Болезни, что питаются нашими эмоциями

Ситуации, в которых мы оказываемся бессильны, неизбежно отражаются на здоровье физическом. Наше тело погибает быстрее, когда мы не можем справиться с той или иной жизненной проблемой. Как минимум, на трудности жизни, организм реагирует депрессией.

О том, как появляются болезни сердца, гастрит, кожные болезни, артрит и другие патологии, у людей, живущих в стрессе - Галина Золкина, врач-психиатр, психотерапевт Якутского республиканского психоневрологического диспансера.

- Галина Валерьевна, расскажите, пожалуйста, каково влияние психики на болезни организма?

- Большинство хронических заболеваний тесно связано с социальными и психическими стрессами, сложными причинно-следственными отношениями. Психосоциальные влияния, взаимодействуя с факторами наследственной предрасположенности, особенностями личности, типом нейрондокринных реакций на жизненные трудности, могут изменять клиническое течение многих заболеваний. Действие стрессов, провоцирующих внутренние конфликты и вызывающих адаптивную реакцию, может проявляться скрытно, под маской соматических расстройств.

- К примеру?

- Неразрешимая проблема в семье может проявиться хронизацией сердечных болезней. Наверняка вам знакомо выражение "сердце за него болит", оно как нельзя лучше отражает спусковой механизм, запуска болезнь сердца в некоторых случаях. Защитный механизм психики срабатывает так: не имея возможности избавиться от травмирующей ситуации, организм использует подсознательное вытеснение беспокоящего материала (негативных эмоций) в область сознательного, осязаемого, физического. Такое происходит не всегда, у кого-то семейные конфликты будут отражаться головными болями, болезнью желудка, или дерматитами. Какова генетика, кто к чему склонен, на то и приходится удар.

- О чем могут свидетельствовать головные боли, о каком внутреннем противоречии?

- Часто головная боль возникает в ответ на внутреннее напряжение, обусловленное трудностью с принятием решения. Осуществлением выбора, выхо-

дом из конфликта, страхом перед выполнением чрезмерно трудной задачи, или выполнением действия вопреки желанию. Подобные трудности принято называть "внутренним конфликтом", и в этом случае головная боль указывает на перегрузку психики, будто мозг просит "не думай".

- Повышение давления, выходот, тоже может быть реакцией на стрессы?

- Безусловно. Вспомните себя во время ссоры: кровь стучит в висках, нехватка, ярость, распирает голову. Со временем, если не устранить травмирующие психику обстоятельства, повышение давления может стать хроническим, давление будет скакать вверх и вниз, уже при любом конфликте. И, как следствие, повлечет за собой другие сердечно-сосудистые болезни, или осложнения на другие системы организма.

- Как в таких случаях работают таблетки, прописанные кардиологом?

- Они только купируют, заглушают болезнь, но не останавливают ее. Со временем, человек может довести себя до самых тяжелых состояний. Фразу "Маму нельзя беспокоить, у нее давление" - мы тоже слышим часто. Редко кто берется за психотерапию, чтобы облегчить течение сердечных болезней. Что очень зря - разобравшись в первопричине, мы сможем убедить психику человека, что реакция на событие может быть другой, и избежать повышения кровяного давления. Так же и с другими болезнями: следует обратить внимание на те психологические факторы, которые способствуют развитию заболеваний. Снимаем боль лекарственными средствами, мы игнорируем потребности организма, эксплуатируем его в экстремальном режиме, что не может не сказываться на общем самочувствии, здоровье, а в конечном итоге и на продолжительности жизни. Просто так ничего не болит, запомните это.

- Болезни костей и суставов. Какова психосомастика здесь?

- Больная спина, артриты, например, болезнь сильных духом людей, что взваливают на себя непосильную ношу. Либо несут одно отягощающее обстоятельство на себе всю жизнь, и им кажется, что "своя ноша не тянет". Все очень индивидуально, нужно разбираться, для этого и существует психотерапия, ее методы многообразны. Одно могу сказать точно: психотерапия помогает облег-

чить болезнь, ее симптомы, и при усердной работе с психикой, болезнь может даже уйти, покинуть организм. Таких пациентов у меня много. Среди них и пожилые, и молодежь, руководители крупных компаний, и учителя, медицинские работники, люди разных профессий. Надо ли говорить, как качество их жизни значительно растет ввысь, по мере избавления от недуга.

- А бывает ведь еще как: человек внезапно начинает болеть то одним, то другим. Тут операция, там новый диагноз. Что это может быть?

- Подавление всех эмоций. Подавление всех обид, непрожитых конфликтов, боль утраты, недовольство. Игнорирование проблем, отсутствие заботы о себе. Часто именно так проявляется депрессия, когда пациент ее тотально игнорирует, не признает, хабрируется. Мол, не может быть ее у меня, все это миф, депрессии не существует. Психика не находит другого выхода, как отразиться на физическом здоровье, самыми разными болезнями, даже теми, что никто в роду не болен, не имеющей генетического, наследственного фактора, ничего, что можно связать с возникновением патологии.

Так, большой желудочно-кишечный тракт, экземы, раздражения кожи, могут появиться у человека, являющегося примером правильного, чистого питания. Все эти негативные эмоциональные состояния при длительном существовании, способны вызвать дисфункции в лимбической системе и других эмоциональных зонах гипоталамуса, изменение активности в серотонинергической и допаминергической неромедиаторных системах, что в свою очередь приводит к определенным сбоям в иммунной системе. Звучит страшно, но справиться с этим можно, главное - иметь желание разобраться в себе. Психотерапия - это не таблетки, это - работа над собой.

Психическое здоровье - весьма хрупкая вещь. Берегите себя, и обращайтесь к психиатрам, психотерапевтам и психологам вовремя, не допускайте еще больших проблем, когда начинает страдать в том числе, и здоровье физическое.

С заботой о вас и вашем здоровье, АО СМК "Сахамедстрах".

Беседовала Алла КЛЕЦКО.

Вилуйское отделение Центра ГИМС Главного управления МЧС России по РС (Я) предупреждает население и особенно охотников!

В период ледохода движение моторных лодок должно быть полностью исключено до полного очищения рек ото льда и до открытия навигационного периода.

В период весеннего паводка и ледохода запрещается:

- выходить на водоемы, переправляться через реку в период ледохода;
- подходить близко к реке в местах затора льда, стоять на обрывистом берегу, подвергаясь разливу и обвалу;
- приближаться к ледяным заторам, отталкивать льдины от берегов, измерять глу-

бину реки или любого водоема, ходить по льдинам и кататься на них.

Наибольшую опасность весенний паводок представляет для детей.

Находясь у водоемов, будьте предельно бдительны, не оставляйте детей без присмотра, не позволяйте выходить на лед. Играть или прыгать с льдины на льдину и удаляться от берега недопустимо, такие поступки, как правило, заканчиваются тра-

гически. Помните, соблюдая меры предосторожности, вы сохраните жизнь себе и своим близким.

Оставаясь без присмотра родителей и старших, не зная мер безопасности, дети играют на обрывистом берегу, а иногда катаются на льдинах водоема. Такая беспечность порой кончается трагически. Весной нужно усилить контроль за местами игр детей.

Уважаемые родители!

Не допускайте детей к реке без надзора взрослых; предупредите их об опасности нахождения на льду при вскрытии реки или озера. Расскажите детям о правилах поведения в период ледохода, запрещайте им шалить у воды. Оторванная льдина, холодная вода, быстрое течение грозят гибелью. Помните, что в период паводка, даже при незначительном ледоходе, несчастные случаи чаще всего происходят с детьми. Разъясните детям меры предосторожности в период ледохода и весеннего паводка.

Будьте предельно осторожны! Соблюдайте меры безопасности.

Вилуйского отделения Центра ГИМС ГУ МЧС России по РС (Я).

Кэриэстэбил

Биһиги сүрэхпитигэр өрүү хаалыан

Истинник саныыр кэргэним, ийэбит, эбээбит, эдьийбит, дьүөгэбит, табаарыспыт, үлэ бэтэрээнэ, Өгөлдө нэһилиэгин Бочуоттаах олохтоо БАТТАХОВА Зоя Софроновна олохтон туораабыта бу дьыл муус устар 28 күнүгэр номнуо 40 хонуга буолла.

Зоя Софроновна 1939 сыл ыам ыйын 1 күнүгэр Өгөлдө нэһилиэгэр холкуостаах дьэ кэргэнгэ төрөөбүтэ. Оҕо, эдэр сааһа "Кииһи күөлэ" диэн алааска ааспыт. Ийэтэ Дария Михайловна 14-тэ оҕолормуттан иккэй-йэбин убайынын Мартынныын ордон хаалбыттар.

Абалара Софрон Алексеевич Андреев - Оллобор Соппуруона 1941 с.олохтон туораабыта. "Хомустааха" Агаапыйалаах олобуртара, кинилэр кыстарын Маайаны, уолларын Бүөтүрү кытары оҕо саастара ааспыт.

1959 сылларга саха хомсомуола алмаас бырамысыланнаһа тэрил-лиитигэр элбэх эдэр ычат буолан алмаастаах Мииринэй куорат буола-рыгар сэмэй кылаатын киллэрсититэ. Эдэркээн кыргыттар, уолаттар кэлэн балааккаҕа тимир оһоһунан оттуан олус ыарахан усулбууһа олобуртара. Софруу дойдуттан нуучча кыргыттарын үлэбэ аҕалтаабыттар.

Манна элбэх дьүөгэлэммитэ, олус иллээхтик олон үлээбиттэрэ-хам-саабыттар. 1962 с. Николай Осиповичтын олохторун холбообуттара. Ол кэмгэ райсобеска инспекторынан үлэли сылдьара.

Нурба военкоматыгар үлэли сылдьан Кыайы 30 сылыгар военком майор Ноговицын соруабынан Өгөлдө, Чуукар нэһиликтэригэр тахан Япония сэритин кыттыылаахтарын чуолкайдан "Сэри бэтэрээнэ" ааты элбэх киһи докумуонун онорбута, ол курдук Семенов Егор Иннокентьевич, Александров Гаврил Петрович, Александров Михаил Дмитрие-

вич, Андреев Афанасий Павлович, Андреев Лев Семенович, Иванов Прокопий Яковлевич, Степанов Кузьма Федотович, Федоров Егор Андреевич, Степанов Николай Степанович, Михайлов Афанасий Алексеевич уонна Чуукартан эмиэ аҕыйаа суох киһи "Сэри бэтэрээнэ" ааты сүкпүттэрэ.

Кыайы 65 сылыгар ити бэтэрээн оҕооболоругар Егорова Федора Григорьевна, Иванова Матрена Ивановна, Михайлова Татьяна Алексеевна Дьокуускай куоракка биһир хостоох квартира биэрэннэр, билигин сиэннэрэ, хос сиэннэрэ олон үөрэнэллэр, үлэлиллэр. Онон Өгөлдө, Чуукар олохтоохтору махталбыт муһура суох.

1979 сылтан Росстрах инспекциятыгар страховый агентынан куоракка 1989 с. көһүөр диэри үтүө суобастаахтык үлээбитэ. Улахан биригээлэни салайан биригээлирдээбитэ. Николай Осиповичтын уол, кыыс оҕолорун, кыстарын үрэттэрэн, ылгынан, күтүөттэнэн, сиэннэнэн эбээ буолар дьолу билбитэ.

Эдьийбит баракхан ийэбэр квартира биэрбиттигэр олох ис дууһатын үрэн-көтөн туран, докумуонугар, күлүһүн ылааһыныгар, миэбэлгэр тийэ көмөлөспүтэ.

Аймахтара.

Күндү киһибит, сүрэхпитигэр өрүү тыыннааххын...

Ыам ыйын 8 күнүгэр тапталлаах оҕом, быраатым, элбэх оҕо тапталлаах аҕата, эһэтэ, Сүлэ нэһилиэгин олохтоо СМУИЛ СЕМЕНОВИЧ СТЕПАНОВ бу Орто дойдуттан букатыннаахтык барбыта биһир сылын туолар. Биһир

сыл... Санаабытыгар, бэҕэһэ курдук... Оҕом, быраатым 1964 сыллааха кулун тутар 5 күнүгэр күн сири көрөн, таһара бэлэбэ буолан биһиги дьэ кэргэммитигэр кэлбитэ. Ол күнтэн мин бырааттанан, бэйэбэр эппиэтинэс ылан букатыннаахтык араһааһытыгар диэри эдьий быһытынан бүбөйдүөн, көрөн-истэн кэлбитим...

Быраатым баракхан чугас дьонугар, ордук ийэтигэр, эбээтигэр уйаҕас сыйыаннааба. Кини миигиттэн 6 сыл балыс этэ, онон буолуо, мин эппит тылбыттан олох тахсыбата, наһаа чиһинэй, көнө майгылаах буолан олус иллээх этибит. Кыра эрдэбинэ батыһыннара сылдьан оонһуу барарым, дьэбит иһигэр ыаллаах буолан, оскуола учуутала, үөрэнээччигэ буолан, кэнсиэр көрдөрөн оонһуурут. Улаатан дьонугар улахан көмө буолбута. Уол оҕо буолан, туох да үлэттэн толлубат, дьэ ис-тас үлэтигэр төһүү күүс буолара.

Куруук биһиргэ сылдыбыт буолан эбитэ дуу, бэйэ бэйэбитин олус суох-

таһар этибит. Оҕо эрдэбинээбитин курдук, туох эмэ ыксаллаах түгэн, быһаарылыахтаах боппуруос үөскээтэ да быраатым баракхан: "Эдьий" - диэн мизэх эрийэрэ, тугу билэрбинэн, сатырыбынан көмө буоларым.

Оҕобут ыал буолан, дьэ-уот, кэтэх хаһаайыстыба тэринэн Сүлэбэ олохсуйбута. Хаһаайыстыбатын көрө-рү, олус ыраас, чэнчис, барыта уурбут-туһупт курдук туттулааба. Илиитигэр талааннаах буолан оһохчут бэр-дэ этэ, кини илиитинэн тутуллубут сылаас оһох, арааһа, элбэх ыалга баар буолуохтаах. Оҕолоро бары үөрэнэн, идэ ылан үлэни дьон буолбуттарыттан наһаа сэмэйдик үөрэрэ.

3 оҕолоох, сиэннэх быр бааччы олон кэргэнэ Надя эмискэ сүрээбин бу олохтон туораахтаабыта. Оҕом, быраатым котоку кэргэнин олус суохтуура, кинини санаабатах күнэ диэн суох этэ. Төһө да оҕолоро кэлэ-бара турдаллар, биһиги тиһигин быспака сылдыһа олобурбут да буоллар, соботохсуйбута... Оҕолорун кытта баран олон көр, эбэтэр биһиэхэ

киир дирибитин сөбүлөспөтү этэ, дьэ-титтэн тэйинэн бабарбата.

Оҕобут баракхан сүрээбэ эмискэ тохтоон, суостаах-суодаллаах сурах быһырынын ыар тыыннанан былыта суох ыраас халлаанга этинг ньиригитини нүһэрдик иһиллэн, сүрэхпитигэр оспот бааһы хаалларбыта... Билигин да олох итэҕэйиэхпитин бабарбаппыт, күлэ санаабыты тугу-тан киһирэн кэлээрэй диэн биллэтинэн кэтээр курдукпугут...

Санаан көрдөххө, киһи баракхан бу орто дойдуга ыалдыт эрэ кэриэтэ олус кылгастык кэлэн барар эбит... Оҕолоругар, сиэннэригэр аҕабыт, эһээбит олобу олус таптыыра, эһиги кини ситэ олоботох олобун салгыы дьонунук олохтун, аатын ааттата тур-рун диэн эрэнэ баҕа санаабытын тиэрдэбит.

Тапталлаах оҕом, быраатым баракхан, Эн биһиги сүрэхпитигэр өрүү тыыннааххын. Эйигин өрүү ахтабыт, суохтуубут...

Ийэтэ Маайа, эдьийэ Валентина.

Расписание движения СВП "Нептун-15" на линии

Жархан-Малькай до 14 мая 2023 г.

Движение от с. Жархан в 10 ч. 00м.

Понедельник, среда, пятница - Малькай-Мальжагар.

Стоимость билета - 2000 руб.

Вторник, четверг, суббота - Чукар-Егольжа.

Стоимость билета - 1500 руб.

Билеты со стороны с. Жархан приобретаются по адресу ул.Набережная, 25, 2-й этаж гаража МУП АТП.

Со стороны наслогов в местных администрациях по записи, оплата при выезде.

Примечание: 9 мая - выходной.

Стоимость билета для взрослого пассажира, ребенка старше 10 лет -100% стоимости билета, пассажир имеет право перевезти одного ребенка до 5 лет бесплатно.

С 5-10 лет - 50% стоимости билета (детский).

В тарифах учтен страховой сбор за обязательное страхование жизни и здоровья пассажира.

Норма бесплатного провоза багажа (ручная кладь) на одного пассажира 20 кг.. Выше 20 кг. багажа оплачивается дополнительно

Выезд Нюрба-Жархан, Жархан-Нюрба осуществляется самостоятельно.

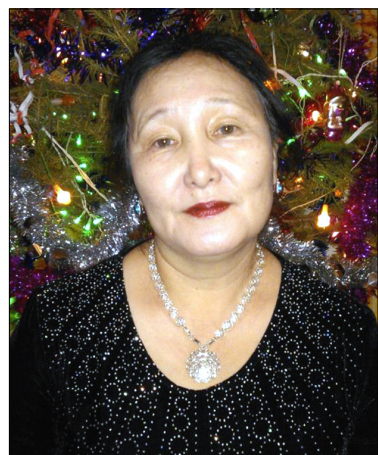
Номера для справок: 8-914-823-67-25, 8-964-419-91-55.

Махтанабыт

Тапталлаах кэргэним, аҕабыт, эһэбит КЛИМОВ Леонид Егорович соһуччу суох буолбутугар күндү биһиргэ үлэтиир үтүө санаалаах кэлэктииппэр, аймах-уруу дьоммутугар, биһиргэ үөрэммит, алтыһан ааспыт үөлээннэхтэригэр, добоһтору-гар, атастарыгар ыарахан кэммитигэр күүс-көмө буолбукку-тутар улахан махталбытын тиэрдэбит!

Климовтар дьэ кэргэттэрин аатыттан.

Үйэлэргэ биһиги сүрэхпитигэр хаалыа

Ыам ыйын 2 күнүгэр тапталлаах кэргэним, ийэбит, эбээбит ФЕДОТОВА Валентина Дмитриевна соһуччу ыарахан ыарыыттан бу Орто дойдуттан барбыта номнуо үс сыла буолла. Бу кэм устата санаабатах, ахтыбатах, суохтаабатах күммүт суоҕа буолуо.

Биһиги ийэбит, эбээбит элбэх оҕолоох Евдокия, Миитэрэй Денисовтарга күүтүүлээх үһүс оҕолор 1962 с. сэттиннэ 8 күнүгэр күн сири көрбүтэ. Абалара эрдэ өлөн бырааттарын, балтын көрсөн дьэ ис-тас үлэтигэр көмөлөһөн улааппыта. 1969 сыл Дьинкимдэ орто оскуолатыгар үөрэнэ кирибитэ. 9-10 кылааһы Нурба I №-дээх оскуолатыгар үөрэммитэ. Оскуолаҕа үөрэнэр сылларыгар спортсмен-

ка бэрлэ этэ, сайынны сайылыкка тахан бостууктары, ыанньыксыттары солбуһан ийэтигэр күүс-көмө буолара.

1982 с. ыал буолан, дьэ-уот тэринэн биэс оҕо төрөтөн, 9 сиэн көрөн 38 сыл эйэ дэмнээхтик өйдөһөн, өйөнсөн дьоллоохтук олобуртара.

Нурба "Сүлэ" соһуоһугар үтүө суобастаахтык булгаахтырынан, касирынан өр кэмгэ үлээбитэ.

2001 с. Антоновкаҕа көһөн киһирэн оскуолаҕа үлэбэ кирибитэ. Вахте-рынан, теплицаҕа үлээбит сылларынан, кэлэктиипин наһаа сылаас тылларынан ахтан-санаан ыла. Олобун тиһэх кэмнэригэр диэри төрөөбүт дойдутугар Дьинкимдэбэ оскуолаҕа

үлээбитэ.

Биһиги ийэбит ханна да үлээтэр үтүө суобастаахтык, туох баар тэрилтэ, дэриэбинэ тэрээһинигэр көхтөөх кыттааччы, саҕалааччы этэ. Күлэн-оонһоон дээбэлэнэрин билигин да истинник саныбыт, суохтуубут.

Тапталлаах күн тэнэ киһибит куруук биһиэхэ сырдык сулус буолан сыдыаһа туруо, сырдыкка сирдиэ, араҕаччылы сылдыа. Ийэбит сырдык кэрэ мөссүөнүг, элэксэй, мааны майгыны, эйбэс, амарах санааны, кэрэ-бэ, сырдыкка тардыһынын үйэлэргэ биһиги сүрэхпитигэр, өйбүтүгэр-санаабытыгар хаалыа.

Кэргэнэ, оҕолоро, сиэннэрэ.

Убаастыыр эһэбитигэр Григорий Васильевич тапталлаах сиэнэ, Шураҕа, Анастаска күндү оҕолоро, оҕолорго таптыыр бырааттара

Сергей

олус хомолтоохтук, соһуччу олохтон туораабытынан дириг кутурбаммытын холбуубут.

Нурбаттан Алексеевтар.

Өр сылларга улуустаабы Көрбөттөр уопастыбаларын сайыбыт Николаев Владислав Николаевич күндү эдьийэ

СОЛОВЬЕВА Розалия Николаевна күн сириттэн туораабытынан дириг кутурбаммытын тиэрдэбит. Улуустаабы Көрбөттөр уопастыбаларын сайыааччыта Светлана Семеновна.

Генеральная директор Стручкова Н.М. Кылаабынай редактор э.т. Петрова Л.И. НЬУРБА

Хаһыат Саха сиригэр сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэрин кэтээн көрүү Федеральнай сулууспатын Управлениетыгар (Роскомнадзор) 03.06.2020 с. регистрацияланна. ПИ № ТУ 14-00551

Тэрийэччилэр: Саха Республикатын Правительствота, Саха Республикатын "Сахабэчээт" Государственной автономнай тэрилтэтэ. Таһаарааччы: СР "Сахабэчээт" ГАУ. Таһаарааччы аадырыһа: 677000 Дьокуускай к. Орджоникидзе уул. 31. Тел. 8-4112-343917, e-mail: sakhabecheat@mail.ru. Редакция, типография аадырыһа: 678450 Нурба к. Ленин уул., 37.

Телефона: Кылаабынай редактор, компьютернай отдел - 2-33-32. e-mail: redakcia06@mail.ru. Хаһыат чэппиэргэ таһар. Тыла: сахалыы, нууччалыы

Индекс: ПИ 988 Тираж 730. Объем - 12 стр. формата А3. Сыйаната - 38 солк. 03.05.2023 с.